

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.

Andra Kammaren.

N:o 34.

Tisdagen den 6 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne Mars.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 5 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett årligt anslag för Hans Kongl. Höghet Hertigen af Gotland.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13.

§ 4.

Till behandling företogs Stats-Utskottets Memorial N:o 41, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Punkten 1.

Uti punkten 1:o af sitt Utlåtande N:o 9 hade Utskottet, i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning, hemställt,

a) att, på det Kongl. Maj:t måtte komma i tillfälle att i den ordning, som kunde finnas lämplig, öka antalet officerare vid flottan med en flaggman, två kommandörkaptenar af första grad, två kommandörkaptenar af andra grad, nitton kaptenar och elfva löjtnanter, den permanenta reservstaten skulle i mån af afgang upphöra samt de genom uppkommande ledigheter på denna reservstat samt öfriga reserv- och indragningsstater disponibla löneförmåner, intill det för permanenta reservstatens aflönande nu anvisade belopp 114,000 kronor, måtte få användas till aflönning åt nämnda antal officerare samt

b) att detta medgifvande äfven måtte afse innevarande år.

Denna hemställan hade blifvit af Första Kammaren bifallen, men af Andra Kammaren afslagen.

Utskottet anmälde i förevarande punkt, att då denna fråga vore af beskaffenhet, att någon sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut icke syntes möjlig, samt densamma ej heller torde kunna afgöras medelst gemensam omröstning, frågan följaktligen enligt Utskottets åsigt förfallit.

Häremot hade reservation anmälts af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *F. von Essen*, Grefve *E. C. A. Piper*, Grefve *W. G. Hamilton*, *O. W. Odelberg*, *N. Fosser*, *A. F. Ö. Cederberg*, *R. G. von Hedenberg* och *C. R. F. von Baumgarten*, hvilka ansett, att denna fråga bort afgöras medelst gemensam omröstning och i sådant afseende framlagt förslag till voteringsproposition.

Beträffande detta ärende anförde

Herr *Lilienberg*: Riksdagsordningen föreskrifver, att, när Kamrarne i fråga om statsutgifter stanna i olika beslut, skall gemensam omröstning anställas. Då jag anser, att ett sådant fall här föreligger, skall jag hemställa om bifall till det förslag, som framstälts af åtskilliga reservanter inom Första Kammaren.

Herr *Frick* instämde med Herr *Lilienberg*.

Herr *Danielson*: Jag anhåller för min del, att Kammaren måtte, med gillande af Utskottets hemställan lägga punkten till handlingarne.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt Kammaren att, med gillande af den åsigt, som af Utskottet i denna punkt uttalats, lägga punkten till handlingarne.

De i *punkterna 2 och 3* föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Punkten 4.

Lades till handlingarne, med gillande af den åsigt som deri af Utskottet uttalats.

Punkten 5.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 5.

Efter föredragning vidare af Banko-Utskottets Memorial N:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrar-

nes skiljaktiga beslut i fråga om användandet af Riksbankens vinst för nästlidna år, blef den deri föreslagna omröstningspropositionen af Kammaren godkänd.

§ 6.

Föredrogs men blef änyo bordlagdt Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 11, (i samlingen N:o 22) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om aflemnande af förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbruks- och industriidkare.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial, N:o 42, i anledning af erhållen återremiss å punkten 5:o af Stats-Utskottets Memorial N:o 39, angående Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande ett anslag under Fjerde hufvudtiteln; och

N:o 43, med anledning af Kamrarnes olika beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor.

Bevillnings-Utskottets Betänkanden och Memorial:

N:o 11, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen;

N:o 12, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående allmänna bevillningen; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om upphäfvande af hvitbetssockertillverkningsafgiften.

Banko-Utskottets Memorial N:o 10, i fråga om ändringar i gällande aflöningsstat för Riksbanken.

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 52, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 Juni 1864; och

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa delar af rättegången i brottmål.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 7 (i samlingen N:o 23), i anledning af väckt motion angående ordnande af barnmorskeanstalten i Lund; samt

N:o 8 (i samlingen N:o 24), i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för införande af slöjdundervisning vid de allmänna läroverken.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 7 April.

Kl. 11 f. m.

Kammarens förhandlingar leddes under dagens sammanträde af Herr vice Talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne Mars.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 42 i anledning af erhållen återremiss å punkten 5:o af Stats-Utskottets memorial N:o 39 angående Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande ett anslag under fjerde hufvudtiteln.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Stats-Utskottets Memorial N:o 43, med anledning af Kamrarnes olika beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor blefvo de i samma memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11.

§ 5.

Skedde föredragning af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående allmänna bevillningen, och blef den deri af Utskottet föreslagna omröstningsproposition af Kammaren godkänd.

§ 6.

Föredrogs men blefvo ånyo bordlagda:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 13,

Banko-Utskottets Memorial N:o 12,

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 52 och 53; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 7 och 8 (i samlingen N:is 23 och 24).

§ 7.

Till afgörande förekom Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 5, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

Enligt hvad Utskottet i detta memorial förmälde, hade vid den granskning af dessa protokoll, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit företagen och fullbordad, Utskottet hvarken funnit skäl att emot någon Statsrådets ledamot tillämpa § 106 Regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

Vid memorialet funnos fogade reservationer:

af Herr *P. A. Siljeström*, hvilken ansett, att de förhandlingar inom regeringen, som egt rum i sammanhang med frågan om Kongl.

Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.

(Forts.)

Maj:ts sanktion af Riksdagens beslut i fråga om sättet för de så kallade ministeriella ärendenas behandling (Regeringsformen §§ 11, 12 och 32), bort af Utskottet på grund af 107 § Regeringsformen för Riksdagen anmälas;

af Herr *H. P. W. Gahn*; samt

af Herr *A. Hedin*, med hvilken sistnämnde Herrar *J. F. Carlsson* och *Lasse Jönsson* förenat sig.

Efter föredragning af hvad Utskottet, på sätt ofvan är anfördt, i ämnet omförmält, yttrade:

Herr *Herslow*: Herr vice Talman! Äfven denna gång skall jag icke underlåta att framställa anmärkning mot det skick, hvori Konstitutions-Utskottets memorial öfver statsrådsprotokollens granskning kommit Riksdagen tillhanda. Äfven i år få vi det icke i en fullt grundlagsenlig form, utan garneradt med åtskilliga underliga utväxter. Äfven i år har 107 § som säger: »skulle Konstitutions-Utskottet anmärka etc.», så »eger Konstitutions-Utskottet att sådant tillkännagifva», äfven i år har detta tydliga stadgande icke hindrat enskilda ledamöter af Konstitutions-Utskottet att »anmärka» och »tillkännagifva».

Särskildt vid den första reservationen måste jag så mycket mera beklaga denna form, som vi här i landet temligen allmänt funnit oss kränkta af den indiskretion, som i alldes samma sak begåtts på andra sidan Kölen, der i oriktig form statsrådshandlingar, unionella förhandlingar blifvit dragna inför Stortinget. Jag beklagar att samma indiskretion i samma fråga på sätt som nu skett förekommit äfven inför den svenska Riksdagen. Jag skall emellertid ej låta locka mig att ingå på de sakförhållanden, som här, efter min förmening på otillåten väg, berörts och så att säga på sladdervägen influtit i betänkandet, lika litet som jag skall tillåta mig att ingå på någon pröfning af de unionspolitiska kannstöperier, till hvilka detta omnämmande gifvit reservanten anledning.

Men jag vill göra ännu en formel anmärkning, och det är att reservationen är egendomlig äfven så till vida, att den går ännu ett steg längre, än hvad hittills varit försökt. Här har nemligen en enskild ledamot af Konstitutions-Utskottet reservationsvis uttalat, att statsråden icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, och att förden skull anmärkning enligt 107 § Regeringsformen bort ega rum; men den ärade reservanten håller samtidigt sjelf före, att sättet för det ärendes behandling, mot hvilket han gjort anmärkning, skall föra oss närmare ett resultat (unionens upplösning), som »skall lända både till större trygghet för Norden och till verklig bättnad för båda länderna — icke minst Sverige». Han gör sålunda anmärkning mot en regeringsåtgärd, som dock efter hans egen mening väl egentligen borde beteckna en vis och klok politik; men han talar i anmärkningen icke i sitt eget namn, han tror att den allmänna opinionen icke nått den mögnad, som behöfves för att rätt uppfatta förhållandet, och

det är *derför* han, tvärt emot sin egen förut uttalade mening, ber att få nedlägga sitt klander mot regeringens åtgörande. Icke såsom Utskottets anmärkning, icke ens såsom sin egen anmärkning, utan såsom en anmärkning från den ännu icke mognade allmänna opinionen, anmäler han sitt klander, och det är således i denna opinions namn han begär att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anmäla till skiljande från statsrådsemetet de statsrådsledamöter, som till den klandrade åtgärden hafva bidragit. Detta är något mer än hvad hittills förekommit, och jag undrar hvar vi skola sluta. Jag undrar hvilken moralisk eller omoralisk personlighet man nästa gång skall införa talande i ett Konstitutions-Utskotts utlåtande?

Den andra reservanten, nemligen Herr Gahn, har, ehuru han redan genom reservations afgifvande enligt min tanke går utöfver sin grundlagsenliga befogenhet, åtminstone hållit sin inkorrektethet i möjligast korrekta form.

Den tredje reservanten åter framställer ett förslag till grundlagsändring, i syfte att i annan form än som nu medgifves lemna Riksdagen kännedom om mera anmärkningsvärda förhållanden, som under protokollsgranskningen förekommit. Jag finner att det icke är ringa skäl, som tala för en sådan grundlagsändring, icke minst den omständigheten, att vi derigenom kanske skulle befrias från fortsättningen af denna fullkomligt okonstitutionella väg, som vi äkt in på, med afseende på déchargebetänkandet. Men då jag föreställer mig, att vi framdeles kunna få innehållet af reservationen i form af en väckt motion med förslag till grundlagsändring, så, då en sådan form vore vida riktigare än den han nu valt, ja den enda rigtiga, förbehåller jag mig att, om jag den dagen är här, få till dess uppskjuta granskningen af hvad han föreslår.

Då jag sålunda anser hvarken mig eller Kammarerna kunna grundlagsenligt komma in på hvad som innehålles i reservationen, och då Utskottet utan alla kommentarier gör ett yrkande, som i sjelfva verket inskränker sig till ett tillkännagifvande, att granskningen icke gifvit anledning till anmärkningar mot regeringen, skall jag på samma skäl inskränka mig till att yrka, det Kammarerna måtte lägga memorialet till handlingarne.

Herr P. A. Siljeström: Jag hade föreställt mig att, såsom detta Konstitutions-Utskottets memorial är affattadt, knappast någon diskussion skulle komma i fråga, då, hvad angår déchargebetänkandet i allmänhet, det torde vara vanligt att icke fästa afseende vid de reservationer, som vidfogas detsamma, såsom utgångspunkter för behandling i Kamrarna, hvilket också kan hända är det mest regelrätta. Den ärade talare, som uppträdte före mig, har egentligen yttrat sig om det i allmänhet, efter hans förmenande, obefogade i reservationer vid déchargebetänkandet. Man har ock verkligen tvistat härom ganska mycket. Man har stridt pro et contra. Mången anser det ännu icke vara fullt grundlagsenligt att vid déchargebetänkandet foga reservationer. Men huru förhållandet härmed än må vara, så har dock i det fallet en praxis gjort sig gällande till en sådan grad, att det numera säkerligen är föfångt att

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.*

(Forts.)

Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)

strida deremot på principiella grunder. Reservationer vid déchargebetänkandet hafva afgifvits ända sedan 1840 års riksdag. Vid hvarje riksdag derefter, nemligen vid riksdagarne åren 1844—1845, 1847—1848, 1850—1851, 1853—1854, 1856—1858, 1859—1860, 1862—1863 och 1865—1866 hafva afgifvits sådana slags reservationer, som nu klandrats, således vid alla riksdagar efter 1840 under det gamla representationsskicket. Under det nya representationsskicket hafva reservationer vid déchargebetänkandet förekommit vid hvarje af de 19 riksdagar, som varit samlade, med undantag af fyra. Då således under den längsta tid, vårt nuvarande statsskick egt tillvaro, detta bruk gjort sig gällande, så ser jag icke, huru man skall komma ur fläcken med åberopande af principiella grunder. Man *måste* stanna vid praxis, så vida man eljest icke kan genom en grundlagsförändring eller en alldeles särskild grundlagstolkning förbjuda att denna praxis må vidare tillämpas. Hvad åter frågan om *nyttan* af sådana reservationer beträffar, skall jag anhålla få fasta Kammarens uppmärksamhet på förhållandena under detta år. I Statsrådet hafva förekommit dessa unionella förhandlingar, hvilkas tillvaro vi numera alla känna, förhandlingar, som obestriddligen äro af den vikt, att de icke bort blifva obekanta för svenska folket eller begrävas i den femtioåriga glömska, som drabbar allt, som icke af Konstitutions-Utskottet framdrages i ljuset. Ty om Konstitutions-Utskottet med tystnad förbigår något, så är detta, som vi veta, liktydigt med att saken under femtio år fördöljes för svenska folket. Om sådant i närvarande fall bort ske, lemnar jag åt hvar och en att bedöma. Konstitutions-Utskottet åter för sin del har icke velat framlägga de regeringshandlingar jag åsyftar, emedan, om de än förtjenat all uppmärksamhet, Utskottet likväl icke velat göra desamma till föremål för någon anmärkning mot regeringen. Utskottet har nemligen icke funnit skäl dertill, äfven om i dessa handlingar funnits något, som för en eller annan ledamot syntes icke vara alldeles så som man bort önska. De unionella förhållandena äro i sjelfva verket så invecklade, att Utskottet ingalunda velat *klandra* regeringen för hennes bemödanden att ställa dessa saker till rätta, om än dessa bemödanden icke visat sig vara lyckade. Under sådana förhållanden, och då Konstitutions-Utskottet således icke heller kunnat draga fram dessa förhandlingar till svenska folkets kännedom, så återstod intet annat än att på reservationens väg vinna detta senare, onekligen önskvärda mål, och jag har i det fallet iklädt mig ansvaret att på sådant sätt bekantgöra innehållet af dessa statsrådsprotokoll, som jag ansett vara af intresse för allmänheten att känna. Men då för slikt fall det ty värr icke finnes någon annan grundlagsenlig form än den att framställa anmärkningsanledning mot Konungens rådgifvare — en obehaglig utväg, då man ogerna vill göra någon anmärkning — så har icke återstått någonting annat än att göra bruk af den utvägen. Hufvudändamålet med min reservation var att bringa till allmänhetens kunskap innehållet af dessa statsrådsprotokoll, som nu på andra vägar hunnit

blifva bekanta. Jag bör erkänna, att min reservation, sådan den nu föreligger, i själfva verket måste synas allt för ofullständig. Jag hade ock från början uppsatt densamma med inläggande deri af temligen fullständiga citat ur statsrådsprotokollen, på det att de åsyftade upplysningarna skulle blifva desto fullständigare, och Riksdagen hafva ej blott mina ord, utan verba formalia att hålla sig till. Jag gjorde detta på grund af den rättighet en reservant onekligen har i likhet med Utskottet sjelft, att citera protokollens ordalag, så snart nemligen reservationsrätten är erkänd. Men då sedan till min kännedom kom, att regeringen ämnade fullständigt publicera statsrådsprotokollen rörande de unionella förhållandena, så fans icke längre något skäl för mig att i reservationen intaga de ofvannämnda citaten.

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

Sådan är nu historien om tillkomsten af denna reservation; och jag har för öfrigt ingenting att tillägga, om icke möjligen ett par ord, med anledning af att den ärade talaren jemfört min reservation med den af ledamoten i Första Kammaren Herr Gahn afgifna, som lyder på detta sätt: »Ehuru jag icke anser mig berättigad att i form af reservation söka bringa en anmärkning emot Statsrådet under Riksdagens behandling, kan jag likväl icke underlåta att anmäla min reservation emot Utskottets beslut att icke till den behandling, som uti § 107 af Regeringsformen föreskrifves, för Riksdagen anmäla Statsrådets ledamöters rådslag, sådana de finnas omförmälda uti protokollet för sammansatt Statsråd af den 15 Maj 1885.»

Detta är hvad den ärade talaren finner motsvara idealet för en reservation. Men jag tillåter mig säga, utan att dermed vilja på något sätt yttra något obehagligt för en aktad kamrat inom Utskottet, att denna reservation verkligen säger nog litet. Ty hur lagenlig och formenlig den än må anses vara, så förmäler reservanten deri dock icke mot *hvad* han egentligen reserverar sig. Reservationen anger endast datum för ett statsrådsprotokoll, men icke innehållet deraf, och hvad betydelse en sådan reservation kan tillmätas, torde med fog kunna ifrågasättas. Det må vara godt och väl, att en ledamot af Konstitutions-Utskottet reserverar sig mot ett visst regeringsbeslut, men, så länge man icke vet innehållet af detta regeringsbeslut, mot hvilket han reserverat sig, så kan reservationen för utomstående icke vara af någon stor betydelse.

Hvad åter angår min reservation, så har det mål jag föresatt mig helt enkelt varit, såsom förut nämnts, att söka tillvinna Riksdagen någon kunskap om förhållanden, som måste vara af intresse för alla att känna.

Hvad slutligen angår den ärade talarens exklamationer om politiskt kannstöperi och om sqvallervägar — hvarmed jag icke vet hvad han menar — äfvensom att jag skulle anse *min* åsigt såsom mogen, men deremot icke allmänhetens, så vill jag icke närmare inlåta mig på dessa spörsmål. Sådant kan sägas och det kan icke

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

sägas; ja, jag föreställer mig att det icke borde kunna sägas ens reservationsvis af den, som med allvar håller sig till sak.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Abr. Rundbäck: Då det ser ut som debatten skulle dö bort med blott några formella anmärkningar och med ett besvarande af dem, som icke gått ut på något yrkande, ber jag att litet närmare få uttala mig i den af Herr Siljeström berörda frågan, dels därför att hon enligt min öfvertygelse är af största vikt och dels äfven därför att här erbjudes ett osökt tillfälle att beröra de unionella förhållandena, hvilket svenska Riksdagen nästan aldrig får göra, emedan Kongl. Maj:t hos oss anser sig ensam ega rätt att afgöra alla unionella frågor, och Riksdagen systematiskt hålles utanför desamma. När man sålunda härstädes endast hvar tjugonde eller trettionde år får tillfälle att uttala sin mening i detta ämne, anser jag att man icke bör låta det tillfälle, som nu yppat sig, gå obegagnadt förbi, helst som hela svenska folkets känslor äro ganska hårdt engagerade i det, hvarom förevarande fråga handlar.

Såsom inledning till hvad jag har att säga i den förevarande frågan ber jag att få yttra några ord om sjelfva unionen, som börjat gifva oss så mycket att tänka på och så mycket att beklaga oss öfver.

Att Sverige och Norge böra vara förenade, synes vid första påseendet vara den naturligaste sak i världen. De båda folken hafva samma ursprung, delvis samma forntid och samma minnen, de tala i det närmaste samma språk, de bebo samma halfö och synas hafva alla sina viktigaste politiska intressen gemensamma. Men icke dess mindre är det ett faktum, som ingen lär vilja bestrida, att föreningen dem emellan, som så länge bestått, icke velat riktigt hålla i lödningen. Detta synes mig företrädesvis komma sig deraf, att denna förening är af ganska bristfällig, ja af bedröfligt bristfällig beskaffenhet. Redan vid dess ingående fick den fröet till svaghet i sig. Intetdera folket kände då böjelse eller behof eller intresse att förenas med det andra. Svenska folket hade sina ögon mest fästade på sina kära bröder i Finland och var, om icke direkt motvilligt mot föreningen, med Norge, så dock åtminstone ointresserad och ligkiltigt därför. Hvad åter norrmännen angår, kämpade de så länge de kunde för att slippa föreningen, och det var först nödvändighetens tvång, som förmådde dem att gå in på densamma, ehuru med oförstäldaste motvilja. Planen till deras förening växte sålunda icke fram inifrån, eller från folken sjelfva, utan kom utifrån, eller från politiska kombinationer, som voro för de begge folken främmande.

Sålunda uppstod en förening mellan Sverige och Norge, som var alldeles liktydig med förbindelsen mellan ett par makar, hvilka icke velat hafva hvarandra, men som mot sin vilja tvungits till äktenskap.

I det sagda ligger redan en tillräcklig förklaringsgrund till det otillfredsställande och hafsiga sätt, som röjer sig i tillvägåendet vid föreningens stiftande. Fråga kunde nemligen då icke

blifva om en intim förbindelse, grundad på ömsesidig tillgifvenhet och ömsesidigt förtroende, utan blott om att fösa de begge motsträfviga kontrahenterna tillsamman, lika godt på hvilka vilkor som helst. Dertill kom vidare hänsynen till den politiska situationen i Europa, hvilken gjorde, att man sökte påskynda föreningens åvägabringande så fort som möjligt för att kunna presentera henne såsom ett fullbordadt faktum för Europas makter före deras stora revision af Europas karta på kongressen i Wien. Föreningen blef på detta sätt blott ett hastverk, dervid man nöjde sig med att endast högst lösligt och ytligt sammanträckla de begge rikena till ett slags dynastisk enhet, som icke hade någon fast rot hos folken sjelfva, icke några bestämda gränser och icke heller något klart utstakadt mål. Såsom bevis på huru lättvindigt man gick till väga vid förbindelsens stiftande, torde det vara nog att påpeka, att svenska folkets representation icke blef hörd angående föreningen och vilkoren därför. Med norrmännen träffades visserligen en öfverenskommelse, men denna gaf man karakteren af *norsk grundlag*, som norrmännen ensamt hade rätt att ändra, ja, till och med att upphäfva. Föreningen blef sålunda ett bolag, deri den ena bolagsmannen icke fick vara med om bolagskonkraktets upprättande och den andre bolagsmannen erhöll uteslutande makt och rätt att bestämma öfver bolagsreglementet. Ser man sålunda till huru föreningen i sin början var beskaffad, så finner man, att de begge folken skulle i alla inre angelägenheter vara helt och hållet åtskilda och i alla gemensamma angelägenheter icke vara förbundna genom något föreningsinstrument. Ty det föreningsinstrument, som sedermera utarbetades vid sidan af norska grundlagen under namn af riksakten, innehåller blott 12 §§, af hvilka de allra flesta handla om huru förfaras skall vid tronföljareval och konungaval eller då konungen är minderårig, och är följaktligen, såsom föreningsinstrument betraktadt, det tarfligaste som gerna kan tänkas. Jag vågar därför påstå, att föreningen redan i början icke var annat än ett namn, en fiktion, och icke en sann och äkta politisk förbindelse mellan de två folken.

Numera är väl ock den illusionen allmänneligen öfvergifven, att föreningen är till sin karakter en realunion mellan de begge folken. Fastmer är man väl numera ense derom, att den är blott en personalunion, en dynastisk förening, deri konungen är det enda gemensamma eller åtminstone det hufvudsakligast gemensamma. Ja, konungen är vägbalken, hvarpå hela föreningen hänger och balanserar. Han skall vara en medlare mellan Norge och Sverige och måste såsom sådan hafva en tvåfaldig natur, en norsk och en svensk. Han skall nemligen styra de båda rikena med strängt iakttagande af deras väsentligt olika konstitutioner; han skall noga bevaka begges ofta skiljaktiga, stundom alldeles motsatta intressen, och han skall fästa afseende vid och sjelf känna sig berörd af de ofta olika, stundom alldeles stridiga känslöströmningar och opinioner, som göra sig gällande i de båda rikena. Hvar och en inser mycket väl, i hvilken vansklig ställning detta

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

allt måste försätta konungen, och hvilka kraf en slik medlarerol måste ställa på hans karaktersstyrka och politiska takt. Det ginge väl emellertid an, om det för honom i denna kinkiga ställning finnes ett ordentligt bolagsreglemente att hålla sig till. Men då något sådant icke finnes — ty ingen lär väl vilja påstå att riksakten skulle utgöra ett sådant — så vore det åtminstone högeligen önskvärdt, om konungen i de båda folkens grundlagar hade likartade och öfverensstämmande instruktioner att följa. Men nu är det så långt ifrån att dessa grundlagar äro öfverensstämmande, att konungen tvärt om måste anses stå i de begge rikena på väsentligt olika plan, och då han sålunda icke kan stå, att jag så må säga, jemfota i de båda länderna, måste ju detta hafva till följd, att hans ställning skall blifva vacklande, hans rörelser haltande, och hela balansen osäker. I Norge nöjde sig konungen vid unionens stiftande med en slags demokratisk eller nära nog republikansk författning med ganska kringskuren konungamakt, medan han deremot i Sverige några år förut tillförsäkrats en vida större makt i enlighet med den monarkiska principens traditioner. Denna olikhet i konungens maktställning inom de tvenne rikena har sedermera utvecklats sig allt mera, framför allt under senare tider då lösen i Norge blifvit att söka samla all politisk makt i Stortingets sal. Detta har, så vidt jag kan förstå, också faktiskt skett, och därför är norska Stortinget numera nära nog ensamt maktägande å norsk sida äfven i unionella frågor. Detta uttalade också Norges mäktige regeringschef sistlidet år, då han förklarade, att nu mera kunde Norge taga de unionella ärendena i sin egen hand.

Sådan är ställningen mellan konungen och Stortinget och sådant är det politiska plan, på hvilket man står på andra sidan Kölen. I Sverige är förhållandet deremot alldeles motsatt. Här är eller anser sig nemligen konungen vara enrådande i de unionella frågorna. Riksdagen har dervid intet att säga, utan hålles systematiskt utanför dem. Vid föreningens stiftande fick svenska representationen icke vara med, och ännu, mer än sjuttio år efteråt, är ställningen alldeles densamma.

En enda gång — så vidt jag vet — har denna representation uttalat en önskan, nemligen i den norska ståthållarefrågan, men dervid fästes icke afseende vid frågans afgörande. Och icke nog härmed, svenska Riksdagen får icke heller ens någon officiel kunskap om de beslut, som fattas, eller om motiven därför. Här talas så mycket om att Konstitutions-Utskottets ledamöter icke hafva rätt att röja något af hvad inom Utskottet förhandlas — hvarom jag nu icke vill yttra mig — men önskvärdt skulle det emellertid vara, om regeringen sjelf funne sig manad att röja något för det folk, hvars regering den dock är.

I allra sista timmen, förmodligen till följd af någon indiskretion på andra andra sidan Kölen, har regeringen nu beslutat meddela Riksdagen handlingarna i målet, men ännu i denna minut känner icke jag och helt säkert icke heller någon annan i Kamraren, hvad dessa handlingar innehålla. Sådan är ställningen här i Sverige! Jag hemställer till herrarne sjelfva att med allt

detta för ögonen afgöra, om någon politisk förening kan anses vara i *formellt* hänseende mera snedvriden, än denna union mellan Sverige och Norge är.

Se vi nu på, huru vida föreningen i *materiellt* hänseende kan anses motsvara de fordringar, man bör ega rättighet att ställa på en sådan, och särskildt i den viktiga punkt som gäller de två ländernas skyldighet att bistå hvarandra vid försvaret mot yttre våld och fara, huru står det då till? Jo, Sverige har utan alla förbehåll och utan alla undantag iklädt sig förbindelsen att med hela sin krigsmakt till lands och sjös, med lefvande och död materiel försvara Norge lika väl som Sverige.

Vid sidan häraf undantager Norge från det gemensamma försvaret hela sitt landtvärn, som icke under några vilkor får föras utom Norges gränser. Således utgör liniearmén och flottan Norges enda kontingent till det gemensamma försvaret, men äfven öfver dessa delar af sin krigsmakt har Norge i visst fall förbehållit sig dispositionsrätten och kan vägra att lemna dem till Sveriges bistånd, nemligen då det är fråga om ett anfallskrig, ty i så fall få icke ens dessa delar af Norges krigsmakt utan Stortingets samtycke användas, hvadan alltså Sverige kan få komma att ensamt utkämpa ett sådant krig, ehuru det blifvit förklaradt af Norges konung lika väl som af Sveriges.

Sådan är reciprociteten, sådan likställigheten i detta hänseende mellan de s. k. förenade rikena; men det har icke ens stannat härvid. Sistlidet år antogs i Norge en ny armélag, som fick unionskonungens fastställelse, hvarvid Norges kontingent till det gemensamma försvaret ytterligare reducerades både till numerär och till krigsduglighet. Enligt krigsvetenskapsakademiens tidskrift har nemligen Norges unionella kontingent till det gemensamma försvaret genom nämnda lag nedsatts med 10,000 man, för att nu icke tala om att krigsdugligheten gjorts mindre genom minskadt antal dagar för öfningarna. Och, märken väl, detta skedde samtidigt med att man i Sverige gjorde så starka ansträngningar för att få beväringens öfningstid utsträckt, att man ansåg bifallet dertill vara värdt ett årligt offer af nära 3 millioner.

Jag tror att hvad jag nu sagt kan rättfärdiga ett sådant omdöme om unionen, som man påstår, att konung Karl den XIII skall hafva fält, nemligen att den vore »en förening att gråta åt».

Kastar jag nu en blick på unionspolitiken, så tror jag knappast att den förtjenar ett bättre eller mildare omdöme. I öfver 70 år har denna unionspolitik varit fullkomligt ofruktbar i så måtto, att icke en enda afsevärd förbättring i unionsförhållandena kunnat åstadkommas, åtminstone icke någon, som från svensk sida önskas, och icke heller någon unionel brist kunnat blifva afhulpen, åtminstone icke någon, som från svensk sida öfverklagats.

Anledningen härtill torde förnämligast böra sökas i den ihärdiga och konsekventa motståndspolitik mot hvarje närmande till Sverige, som iakttagits så väl af Norges regering och folk som af hvarje politiskt parti derstädes af hvad färg som helst. Denna politik — jag ber nu endast att få skärskåda den från objektiv

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)

synpunkt, utan att på något sätt vilja framställa något klander deremot — synes hafva till grundtanke: att Norge skall, sträf- vande till den största möjliga handlingsfrihet i alla sina förhållan- den, söka göra sig så mycket som möjligt oberoende af de unionella banden, eller med andra ord: att så vidt möjligt söka inskränka gemensamheten med Sverige, samt, om detta icke låter sig göra, åtminstone icke utsträcka gemensamheten en hårsman utöfver de en gång utstakade gränserna. Såsom bevis på den norska politikens tendens att vilja inskränka gemensamheten med Sverige, kan jag påpeka, att Norge icke velat hafva med oss gemensam kungatitel, icke gemensam örlogs- eller kofferdiflagg, icke heller, åtminstone icke till en början, gemensamt myntsysteem, äfvensom att norr- männen varit så angelägna att få bort stadgandet om ståthållare- embetet, hvilket innebar en allt för stark påminnelse om föreningen med Sverige, alldestund det embetet kunde beklädas äfven af en svensk man. Vidare kan jag såsom bevis i samma riktning åbe- ropa den inskränkning i försvarskontingenten, som i fjol skedde, och slutligen det senast framställda anspråket i afseende på de ministeriela målens behandling, hvilket otvifvelaktigt gick ut på, så vidt jag i detta fall kan gissa mig till, att Norge äfven skulle få rätt att taga de utrikes angelägenheterna, för så vidt de röra Norge, i sin egen hand. Jag känner, såsom naturligt är, icke fullständigt gången af detta ärende, som nu fallit, men jag gissar, att anspråkets mening ytterst var, att Norge skulle sjelft taga sin utrikes politik om hand.

I afseende åter å den tendens hos den norska politiken, att icke vilja utsträcka gemensamheten med Sverige en hårsman utöfver de en gång bestämda gränserna, vill jag påpeka, huru som Norge alltid tillbakavisat och afböjt alla förslag, som gått ut på en närmare reglering af de unionella vilkoren och de båda folkens rättigheter och skyldigheter rörande så väl andra gemensamma ändamål och intressen som särskildt det gemensamma försvaret, de gemensamma utrikes ärendenas handhavande samt ordnandet af ett gemensamt forum för afgörandet af unionella frågor och tvister. Det framgår häraf tydligt, att Norge icke varit lifvadt för att göra något allvar af den förening, hvartill det mot sin vilja tvingades år 1814.

Man har här i Sverige länge invaggat sig i den illusionen, att så småningom skulle från Norges sida en välvilligare stämning göra sig gällande emot unionen, men denna illusion tror jag de flesta här i landet redan hafva uppgifvit; och skulle någon fort- farande hysa en sådan tanke, tror jag dock att det är nog, för att få honom att afstå derifrån, att erinra om det sista anspråket från Norges sida, hvilket, såsom Herr Siljeström riktigt angifvit, mynnar ut i — *unionens upplösning*.

I sammanhang med det nu sagda vill jag ytterligare bestämdt förklara, för att icke blifva missförstådd, att då jag här talat om den norska politiken såsom icke tillmötesgående mot Sverige eller välvillig mot unionen, jag dermed endast velat objektivt karak- terisera densamma, men icke velat upphäfva mig till någon domare öfver det berättigade eller oberättigade deruti. Att yttra mig

hårom anser jag nemligen ligga utanför min domsrätt. Norges unionella politik eger för öfrigt rättmätiga anspråk på att blifva bedömd uteslutande ur de norska intressenas synpunkt. Och om Norge anser det ligga i dess intresse att befria sig från både unionens och konungamaktens tryck, så anser jag att vi svenskar icke hafva skäl att deröfver beskärma oss. Atminstone vill jag fritaga mig från hvarje misstyndning att hafva velat uttala något kländer mot Norge med hvad jag här sagt.

Hvad nu Sveriges unionella politik angår, kan jag fatta mig ganska kort. Konungen anser sig nemligen här ensam hafva att besluta i alla unionella frågor och Riksdagen får aldrig hafva något ord med i laget. Riksdagen får knappast veta, hvilka beslut som fattas, mycket mindre hvilka anledningarne och motiven dertill varit. Jag känner således verkligen icke, om svenska regeringen haft någon ordentlig plan att följa i denna sin politik eller om den haft något bestämdt mål att sträfva till. Om jag likväl nu skulle taga mig för att karakterisera denna politik genom att säga, att den utmärkt sig för en beklaglig svaghet vid bevakandet af de svenska intressena och för en likartad flathet gent emot de norska anspråken, så vet jag att jag icke skulle säga något annat än hvad tusen sinom tusen i vårt land tänka, tro och säga.

Jag skall emellertid nu lemna denna politik, som icke är något treffigt ämne. Jag vill blott sammanfatta hvad jag yttrat om unionen i det omdömet, att denna förening aldrig någonsin varit och sannolikt icke heller någonsin kommer att blifva en sann, verklig och äkta politisk förening *mellan folken*, så länge den är byggd på sådana grunder som nu och har karakteren af en dynastisk förening med samma form och innehåll som nu.

Jag vill nu öfvergå till att yttra något om den föreliggande frågan, d. v. s. den, som blifvit berörd i reservationerna af Herrar Siljeström och Gahn; och om jag dervid möjligen begår något misstag eller gör mig skyldig till någon indiskretion, ber jag att det må tillskrifvas min obekantskap med akterna i målet. Då regeringen icke velat lemna oss den ringaste upplysning, må det förlåtas representanten, om han, då han af sin forsterlandskänsla manas att yttra sig i frågan, måhända gör ofrivilliga misstag eller begagnar uttryck, som han behöfde justera och skulle justera, om han hade reda på, hvad papperen i frågan innehölle.

Till en början vill jag anmärka mot regeringen med afseende på behandlingen af förevarande fråga, att regeringen ansett Konungen ega full formell rätt att ensam besluta i frågan utan Riksdagens hörande. Denna rätt anser jag dock kunna med allt skäl ifrågasättas och bestridas. Herr Siljeström har redan påpekat åtskilligt om den saken, och jag hänför mig till hvad han i det fallet sagt. Jag vill dock ytterligare anföra några förhållanden för att visa, hvilket attentat man här velat begå mot svenska folkets konstitutionella rättigheter. Det är obestridligt, att vid unionens ingående rätten att handhafva utrikes ärendena blifvit tillförsäkrad Sverige. Ett fullgiltigt bevis derpå är, att ett i motsatt riktning gående stadgande, som varit intaget i den ursprungliga

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.*

(Forts.)

norska grundlagen, ströks vid föreningens ingående just på grund af de svenska kommissariernas yrkande; hvarförutom en 72 års häfd vittnar för, att vi hafva denna rätt såsom en uteslutande svensk tillhörighet. Men då det gäller svenska rättigheter, så finnas i svenska grundlagen bestämmelser om, huru utrikes angelägenheterna skola behandlas; och då borde väl Konungen lika väl som Riksdagen respektera dessa bestämmelser. Nu föreslås emellertid att i så väsentlig mån ändra bestämmelserna i 11, 12 och 32 §§ Regeringsformen, att det hufvudsakliga syftet med dem skulle aldeles annulleras. Enligt 11 § Regeringsformen är utrikes konseljen inskränkt till blott utrikesministern och en annan statsrådsledamot, — nu mera har, såsom vi veta, tillkommit en tredje —, uppenbarligen för att bevara den diplomatiska sekretessen, så att inga af dessa ärenden skulle blifva kunniga; och för mera säkerhets skull tillägger samma §, att icke ens det öfriga Statsrådet må få del af dessa ärenden utöfver hvad Hans Maj:t Konungen kan finna lämpligt att meddela. Nu skulle emellertid norska statsrådsafdelningen i Stockholm få del deraf; genom denna statsrådsafdelning skulle antagligen norska regeringens afdelning i Kristiania, åtminstone konseljpresidenten, få del deraf och genom dessa skulle ju äfven Stortinget kunna få del deraf. Så inträffade i fjol. Då meddelade nemligen konseljpresidenten Stortinget hufvudinhållet af hvad i Sverige afhandlades i denna fråga, innan någon i Sverige visste ett ord derom. Ja, möjligen kan hela allmänheten i Norge invigas i regeringens hemligheter. Vi hafva sett exempel derpå i dessa dagar. Ett af hufvudändamålen med 11 § skulle således uppoffras till förmån för Norges anspråk, i strid med svenska grundlagen.

Vidare innehåller samma 11 § Regeringsformen, att de statsråd som skola deltaga i behandlingen af utrikesangelägenheterna, skola vara ansvariga för besluten som der fattas. Men nu skulle tre norska statsråd tillkomma. Deras råd skulle måhända afgöra saken. Men dem kunde vi icke därför ställa till ansvar! Allenast dessa förhållanden visa, hvilken betydande fråga detta är. Men ännu mera betydande är den, därför att den berör den högsta rätt ett fritt folk kan ega, rätten nemligen att bestämma öfver sitt eget öde, öfver sitt förhållande till andra makter. Ve det folk, som uppoffrar denna rätt, och ve den regering, som vill bortskrifva densamma bakom Riksdagens rygg! Jag måste således anse såsom en väsentlig anmärkningsanledning mot regeringen, att den tillstyrkt Hans Maj:t att anse sig ega oinskränkt rätt att behandla denna fråga utan Riksdagens hörande.

Jag skall nu emellertid antaga, att Konungen har denna rätt att handskas med vår svenska grundlag, såsom honom godt synes, för att tillmötesgå norska anspråk. Jag hemställer då emellertid, huru vida det kan anses lämpligt och konstitutionellt riktigt handladt af regeringen att tillstyrka Hans Maj:t att göra fullt bruk af denna rätt och icke inhemta Riksdagens mening i frågan. Denna gäller dock, som jag redan sagt den högsta rätt, ett folk har, och hon är ostridigt den största unionella fråga som förekommit på

70 års tid, både till sin innebörd och till sina sannolika följder. Låt vara att svenska representationen icke hördes vid föreningens ingående, låt vara att den i öfver 70 års tid har hållits utanför alla unionella frågor; numera går det dock icke längre an att så der legert och nonchalant behandla den svenska representationen, ty, märken väl, förhållandet mellan konungamakten och folkmakten är nu något helt annat än det var 1814, 1835 o. s. v. Tviflar någon derpå, så hänvisar jag honom till Norges Storting, som numera anser sig ega rätt att ensamt taga alla frågor, äfven grundlagsfrågor och unionella frågor, i sin hand. Och varen öfvertygade, att äfven den svenska beskedligheten och tålmodigheten hafva sina gränser. När således regeringen har tillstyrkt Hans Maj:t att ensam taga på sig ansvaret för denna frågas afgörande, så anser jag att regeringen har tillstyrkt Hans Maj:t en ganska dålig politik, särskildt för konungamakten sjelf. Ty denna får derigenom också uppbära allt det missnöje, som af frågan kan uppkomma; och när man känner, hvilket intensivt missnöje hon redan väckt, så tror jag mig, såsom lojal undersåte, ega allt skäl att klandra detta beteende å regeringens sida.

Jag har ännu ett tredje skäl till anmärkning emot regeringens sätt att behandla denna fråga. Det gäller sjelfva frågans upptagande. Hvad anledning fans det väl att framtaga den? Hvilka stora och fosterländska intressen manade regeringen att bringa henne å bane? Hade manne något klagomål yppats deröfver, att svenska utrikesdepartementet fortfarande skulle på lagstadgad och förut öfligt sätt handhafva utrikespolitiken? Hade möjligen någon önskan uttalats, att Sverige skulle afstå sin rätt dertill, eller fans det någon stor fördel för Sverige att vinna på saken? Jag kan omöjligt finna att någon af dessa anledningar förefunnits. Dessutom säger svenska grundlagen, att inga förändringar böra vidtagas i våra konstitutionella bestämmelser, såvida de icke anses *högst nödiga eller nyttiga*, hvilket grundlagsbud synes mig hafva bort vara ett rättesnöre för regeringen, lika väl som för Riksdagen; men regeringen har icke brytt sig om att akta deruppå.

Till hvad jag förut anmärkt skall jag nu slutligen be att få framställa äfven en fjerde anmärkningsanledning. Denna är, att regeringen synes mig icke hafva gjort riktigt klart för sig innebörden af denna fråga eller de faror, som deri gömma sig både för unionen och för Sverige. De unionella striderna hafva redan tillräckligt utrymme, utan att man behöfver öppna ett nytt fält för dem, och det just på den ömtaligaste punkten, i utrikesdepartementet, der de grannliga frågorna om förhållandena till andra makter behandlas och afgöras. Inom detta sexmannaråd i utrikeskonseljen skulle utan tvifvel jemt och ständigt, när Norges intresse förmenades vara ett annat än Sveriges, stora stridigheter yppa sig både i större och i mindre frågor, både när det gälde de viktigaste spörsmål och när det gälde utnämningar och dylikt. Och dessa strider skulle helt säkert genom pressen utspridas till begge folken och sätta deras sinnen i jäsning och deras känslor i svallning. Ty det veta vi väl, att internationella frågor, huru

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

små de än i sig sjelfva kunna vara, dock lätt antaga de största dimensioner, om de beröra den patriotiska känslan och anses innebära ett åsidosättande af fosterlandets ära, värdighet eller intressen. Min öfvertygelse är därför, att om den ifrågavarande förändringen kommit till stånd, hade den just blifvit ett verksamt medel att ohjelpigt söndra de begge folken och att i allt vidsträcktare kretsar uppväcka, underhålla och stärka deras önskan att blifva hvarandra qvitt.

Detta är hvad jag tror följden skulle hafva blifvit af denna förändring, för unionen nemligen. Hvad åter angår följden för Sverige, så tror jag, att den uppmärksamme iakttagaren icke gerna kan dölja för sig, att tyngdpunkten i utrikeskonseljen skulle hafva kommit att ligga hos den norska statsrådsafdelningen. De norska statsråden hafva nemligen riksrättens svärd öfver sig och måste därför till det yttersta försvara de åsigter, Stortinget hyllar. De svenska statsråden deremot hafva icke någon sådan ansvarighet, ja, jag tror till och med, att de skulle få göra nära nog hvad som helst, utan att Konstitutions-Utskottet brydde sig om att klandra det. Sålunda kan man vara temligen viss om, att, om norrmännen förfäktade sina åsigter med den energi och den frihet från konsideration, som är dem egen, de i de flesta fall skulle afgå med seger, och att detta ännu mer skulle blifva fallet, om Konungen stälde sig på den sidan. I den ställning, konungamakten står till norska Stortinget, är det väl också antagligt, att han icke alltid kan hålla vägen så jemnt, att den icke helst lutar åt den norska sidan. Och att föredraganden i utrikeskonseljen skulle vara en svensk man — såsom jag förmodar att man från svensk sida fordrat — deri finner jag ingalunda någon garanti för ett kraftigt häfdande af det svenska inflytandet, helst Konungen eger till utrikesminister tillsätta hvilken han behagar. Han kan således här till utse någon, som till sina tänkesätt är mera norsk än svensk eller någon beskedlig karl, som låter udda vara jemnt och jemnt vara udda. Jag anser sålunda, att genom denna förändring makten öfver våra utrikesangelägenheter skulle ofelbart och säkert glida öfver från svenskarnes i norrmannens händer, och därför anser jag mig hafva en ganska väsentlig anledning till anmärkning mot de rådslag regeringen här har gifvit, hvilka ingalunda synas mig hafva afsett rikets sannskyldiga nytta.

Med de åsigter och den uppfattning, jag här tillkännagifvit, måste jag beklaga, att Konstitutions-Utskottet icke funnit ifrågavarande sak vara af den beskaffenhet, att den gjort tillämpning af 107 § Regeringsformen nödig. Genom sin underlåtenhet härutinnan synes mig Utskottet hafva gifvit regeringen fullmakt in blanco att få hanskas med grundlagen, huru den behagar. För min del kan jag icke hafva en så lätt uppfattning af min pligt såsom representant för vårt fria och frihetsälskande folk, som, Gud vare lof, ännu i dag är herre i sitt hus och ännu aldrig stått under någons förmynderskap; och denna min uppfattning ber jag få uttrycka, då jag hemställer om memorialets läggande till handlingarna *med ogillande*.

Herr Ljungman: Hvad beträffar den siste talarens förmanande, att den svenska regeringen i denna unionella fråga haft den uppfattningen, att svenska Riksdagen icke behöfde eller borde hafva ett ord med i laget, skall jag endast be få påpeka, att det så mycket klandrade *beslutet* gick ut på att uppdraga »åt chefen för svenska justitiedepartementet samt åt norska regeringen att till framläggande för näst sammanträdande lagtima Riksdag och Storting utarbete förslag till ett tillägg i riksakten, hvarigenom föreskrifves, att ministeriella ärenden skola inför Konungen föredragas af ministern för utrikesärendena i närvaro af två andra ledamöter af svenska statsrådet samt tre ledamöter af det norska». Att man efter det detta regeringsbeslut blifvit offentliggjordt och med full kännedom sålunda om denna sak kan påstå, att ministèrens syfte varit, att denna unionella fråga skulle lösas, utan att svenska *Riksdagen* skulle få deltaga i beslutet om sättet, på hvilket lösningen skulle ske, kan jag icke förstå. Hade deremot vår svenska ministère, såsom föregående talare angaf, tillstyrkt Konungen att lösa frågan på annat sätt och med Riksdagens förbigående, skulle saken helt visst stält sig mycket annorlunda, och Utskottets beslut kanske blifvit ett helt annat. I öfrigt beklagar jag, att det bekanta *löftet*, det de ifrågavarande statsrådsprotokollen tryckta skulle före utskottsmemorialets behandling komma Kammaren till handa, icke infriats, och att underrättelse derom meddelats så sent; ty om Kammaren i tid fått veta detta, hade den i likhet med Första Kammaren kunnat uppskjuta ärendet åtta dagar. Man hade då fått se, hvad dessa protokoll verkligen innehålla, och en hvar hade då sjelf kunnat döma litet korrektare om frågan, än man nu nödgas göra med ledning af de ofullständiga referat, som varit synliga i tidningarna.

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

Herr Herslow: Herr vice Talman! Konstitutions-Utskottets ärade vice ordförande har erinrat mig om att en lång praxis redan fört oss utom de strikta bestämmelserna i grundlagen. Jag vet nog det, och jag började också med att tillkännagifva, att jag »ännu en gång» anser mig pligtig att göra ett bestridande mot detta förfarande. Det är, tror jag, fjerde gången jag gör det, och jag vet också, huru många gånger sedan 1840 detta enligt min uppfattning grundlagen kränkande förfarande upprepats. Men jag tror, att det aldrig gjorts utan protest och hoppas att det heller aldrig skall så göras. Endast på den vägen kan man möjligen komma till, att ett så uttryckligt grundlagsbud respekteras.

Den ärade talaren syntes mig för öfrigt tydligt nog angifva, att han icke ens sjelf ansåg den rätt, han begagnade sig af, alldeles obestridd eller obestridlig. Såsom skäl för sin reservation angaf han nemligen, att han ansett olyckligt, att denna fråga eljest skulle begrafvas för femtio år, och därför hade han påtagit sig ansvaret att framlägga denna statsrådsprotokollens hemlighet, »hvilket, strängt taget, endast tillkommit Utskottets. Detta uttalande från hans sida ber jag få taga fasta på och tacka honom för, ty det visar, att äfven för den sidan, som någon gång begagnat denna

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

rätt, dess egenskap af att vara rätt i sträng mening synes lika tvifvelaktig som för den motsatta sidan; och när det finnes så mycket af vår uppfattning hos dem, som handla såsom egde de en annan och motsatt, hoppas jag, att segern också en gång skall komma att afgjort utfalla för vår uppfattning.

Den andre talaren visade mig åter någonting annat, nemligen huru svår frestelsen stundom kan vara, äfven när man vet hvad i denna del strängt taget är rätt, att följa detta och icke i vissa ögonblick låta sig glida öfver på andra sidan och hylla en lättare uppfattning.

Om jag icke misstager mig, har han nemligen ständigt eljest stått på deras sida, som anse statsrådsprotokollens hemligheter endast af Konstitutions-Utskottet kunna yppas. Men de, hvilka hylla den meningen, hafva alltid betraktat hvarje meddelande af statsrådsprotokollens hemligheter i en reservation till Konstitutions-Utskottets betänkande såsom obefogadt och såsom något, som derfor icke heller bör föranleda till något uttalande från Kamrarnes sida. Nu deremot kunde den värde talaren icke motstå frestelsen att begagna detta meddelande såsom uppslag till en lika vidlyftig som färglagd föreläsning öfver unionens historia och närvarande läge. Han gaf oss derigenom en lexa, utvisande hvarthän det leder, när man öfvergår från den grundlagsenliga uppfattningen och när man vill bilda slutsatser på basis af i en reservation lösligt omnämnda, långt ifrån fullt kända fakta. Han började med att anföra sin fullkomliga obekantskap med alla handlingarna i målet såsom ursäkt, derest han möjligen komme att göra sig skyldig till någon missuppfattning eller uttala något origtigt omdöme — en obekantskap, som han också, i parentes sagdt, så vidt jag kunde finna, temligen fullständigt ådagalade — men som dock icke hindrade honom att framkomma med en så långt gående beskyllning, som att »ett attentat här vore begånget af regeringen mot svenska folkets konstitutionella frihet». På premisser, som han sjelf förklarade sig icke känna eller ega tillfälle att säkert utleta, kom han utan vidare till en dylik konklusion. Detta visar, synes mig, bäst huru omsorgsfullt vi böra akta oss för att gå in på den väg, som af nu ifrågavarande reservant blifvit beträdd. Om å ena sidan den förste ärade talaren sjelf medgaf, att den konstitutionella coutume, han såsom reservant följt, icke är fullt korrekt, så har å andra sidan den nästföljande ärade talaren, enligt mitt förmenande, klart ådagalagt, att den tillika är ytterst farlig både för riksdagsledamöternes, regeringens och Kamrarnes värdighet.

Jag anhåller att Konstitutions-Utskottets nu föredragna betänkande må med gillande blifva lagdt till handlingarna.

Herr P. A. Siljeström: Jag trodde verkligen, att det en gång skulle vara slut med ordandet om det oberättigade i reservationer vid déchargebetänkandet, och det förvånar mig, att man än i dag kan vilja jäfva hvad som af ett så stort antal Riksdagar blifvit praktiskt godkändt. Jag vet icke hvart man vill komma med

sådana anmärkningar, och det må ursäktas mig, att jag icke kan betrakta dem annorlunda än såsom ett rättshafveri.

Hvad åter beträffar de anmärkningar, som af samme talare rigtades mot Herr Abraham Rundbäck, så förvånar det mig på det högsta, att han, som icke kan hafva bättre källor för sin kunskap i ämnet än Herr Rundbäck, ändock tillåter sig att på fri hand fördöma denne. Hur kan *han* vara säker på, att regeringen icke begått det mot grundlag stridande, för hvilket hon af Herr Rundbäck beskyldes? Han har ju ej haft andra handlingar att tillgå än reservationen till Utskottets betänkande och hvad som stått tryckt i norska tidningar, hvilka i sak innehålla alldeles detsamma som står omtaladt i min reservation. Denna senare innehåller i sjelfva verket ingenting annat än hvad vi numera fått läsa i de norska tidningarna, och hvad helst tankarne än kunna vara om en begången indiskretion genom statsrådsprotokollens publicerande i de norska tidningarna, så har jag åtminstone icke hört någon uppgifva att protokollen blifvit orätt återgifna. Jag kan intyga att de äro i hufvudsak *rätt* återgifna. Huru kan då den värde talaren uppträda med sådan tvärsäkerhet mot Herr Rundbäck? Men om man icke fäster sig vid beslutet af den 15 Maj, i afseende hvarpå den af talaren gjorda anmärkningen är befogad, utan endast vid det beslut, som fattades den 17 April, finner man, att det inom svenska regeringen verkligen varit fråga om ett förslag att utan Riksdagens hörande göra en förändring i hvad 11 paragrafen Regeringsformen föreskrifver. Detta är obestriddigt; och när handlingarna, såsom antages, om en vecka hinna blifva tryckta, får man se om jag i det fallet lemnat falsk uppgift. Jag tror således, att Herr Rundbäck varit i sin goda rätt, då han ansett sig kunna framställa en anmärkning mot regeringens förfaringssätt i denna sak, om man än, såsom jag förut antydt, måste taga i skäligt öfvervägande de svårigheter, som alltid möta vid behandling af dylika slags unionella angelägenheter.

Herr Sjöberg i Stockholm: Jag skall icke utbreda mig i denna sak, som, enligt mitt förmenande, redan fått en allt för stor omfattning. Jag har vid flera föregående tillfällen äfven haft anledning att framställa anmärkningar mot enskilda ledamöters förmenta rätt att anmäla reservation mot pluralitetens af Konstitutions-Utskottet mening. Jag behöfver sålunda icke säga, att jag instämmer i hufvudsakliga delar af Herr Herslows första yttrande i ämnet; men då Herr Herslow i sitt senaste anförande yrkade, att memorialet skulle *med gillande* läggas till handlingarna, tillåter jag mig deremot framställa det yrkande, att memorialet må helt enkelt läggas till handlingarna.

Herr Herslow: Jag ber blott att få nämna, gent emot Konstitutions-Utskottets vice ordförande, att han måtte hafva missförstått mig. Min anmärkning emot Herr Rundbäck var alldeles icke den han återger. Jag har alldeles icke klandrat honom såsom sämre underrättad eller framställt mig såsom mera underkunnig i denna

*Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

Angående
fullbordad
granskning
af de i Stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)

fråga; hvad jag klandrade var, att han ansåg sig berättigad till ett så starkt offentligt uttalande, som det han fälde, på grund af saksförhållanden, om hvilka han sjelf tillkännagaf att han icke kände dem.

Jag begärde emellertid ordet för att säga, att, då jag nämnde ordet »gillande», jag gjorde det blott såsom en antites emot hans »ogillande», och jag förnyar mitt första yrkande, hvilket är alldeles lika med Herr Sjöbergs, att nemligen betänkandet må läggas utan vidare till handlingarna.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr vice Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, beslöt Kammarerna lägga memorialet till handlingarna.

§ 7.

Härefter företogs handläggning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af väckta förslag dels om jernvägsbyggnader för statens räkning och dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.

I en den 29 sistlidne Januari aflåten proposition (N:o 19) hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen besluta, att en stambana af samma spårvidd och med samma öfverbyggnad som de öfriga stambanorna genom Norrland, men med iakttagande af vissa för-
enklingar i byggnadssättet, skulle anläggas från Sollefteå eller lämplig punkt i dess närhet öfver Skorped, Vännäs och Uddfors till Öfver-Luleå, med rätt för Kongl. Maj:t att närmare förordna om de orter, jernvägen borde genomgå,

samt att för påbörjandet af berörda stambana för år 1887 anvisa ett särskildt anslag af en million kronor.

Med anledning häraf hemstälde Utskottet under *mom. a)* af förevarande punkt, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen *dels* beslutade att en stambana af samma spårvidd och med samma öfverbyggnad som de öfriga stambanorna genom Norrland, men med iakttagande af vissa för-
enklingar i byggnadssättet, skulle anläggas från Sollefteå eller lämplig punkt i dess närhet öfver Skorped till Vännäs, med rätt för Kongl. Maj:t att närmare förordna om de orter å linien mellan banans utgångspunkt och Skorped, hvilka jernvägen borde genomgå, samt under vilkor i öfrigt, att förslag till jernvägens sträckning mellan Skorped och Vännäs blefve för en kommande Riksdag

framlagdt, och att landsting, kommuner eller enskilde antingen kostnadsfritt för staten afstode all för anläggningen erforderlig mark eller ock lemnade staten ersättning för den kostnad, förvärfvandet af full dispositions- och eganderätt till sådan mark kunde medföra,

dels ock för påbörjandet af berörda stambana för år 1887 anvisade ett anslag af en million kronor.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

af Herr Friherre *F. von Essen*, som ansett, det Utskottet bort hemställa,

»att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen *dels* beslutar, att en stambana af samma spårvidd och med samma öfverbyggnad som de öfriga stambanorna genom Norrländ, men med iakttagande af vissa förenklingar i byggnadssättet, skall anläggas från Sollefteå eller lämplig punkt i dess närhet öfver Skorped, Vännäs och Uddfors till Öfver-Luleå, med rätt för Kongl. Maj:t att närmare förordna om de orter, hvilka jernvägen bör genomgå, samt under vilkor i öfrigt, att landsting, kommuner eller enskilde antingen kostnadsfritt för staten afstå all för anläggningen erforderlig mark eller ock lemna staten ersättning för den kostnad, förvärfvandet af full dispositions- och eganderätt till sådan mark kan medföra;

dels ock för påbörjandet af berörda stambana för år 1887 anvisar ett anslag af en million kronor.»

I denna reservation hade Herrar Friherre *B. A. Leijonhufvud*, *A. F. O. Cederberg*, *R. G. von Hedenberg*, *Gunnar Eriksson i Mörviken* och *J. E. Wikstén* instämt;

af Herr *C. E. Casparsson*;

af Herr *J. Widén*, som ansett det af Utskottet föreslagna vilkor om skyldighet för landsting, kommuner eller enskilde att afstå mark eller lemna ersättning för den med dess förvärfvande förenade kostnad ej böra stadgas beträffande annan mark än af-rösningsjord;

af Herrar *A. P. Danielson*, *N. Petersson*, *J. Jonson*, *P. Pehrsson* och *A. Svenson*, hvilka yrkat afslag å Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Sällström: Då fråga om en stambana genom öfre Norrländ utan tvifvel måste anses såsom en verklig lifsfråga för nämnde landsdel, anhåller jag få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk för några ord i ärendet.

Sedan landets öfriga hufvuddelar nu blifvit, såsom naturligt

Ängående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)

och tillbörligt, i främsta rummet tillgodosedda med kommunikationsmedel genom dels anläggandet af stambanor och grenbanors dels statsbidrag till ett helt nät af enskilda jernvägsanläggningar, torde väl den nu föreliggande frågan om stambanans utsträckning till Öfver-Luleå genom trakter, som lida den känbaraste brist på kommunikationer, ej anses hafva framkommit för tidigt, utan kunna, såsom en fråga af öfverordnad betydelse framför andra jernvägsfrågor, få göra anspråk på Riksdagens synnerliga uppmärksamhet.

Det är nemligen ej blott en liten obetydlig ort, som beröres och för sin fria utveckling är beroende af ifrågavarande stambana, utan ett område af ej mindre än 1,560 kvadratmil, eller inemot hälften af hela Sveriges areal.

Ej heller sakna dessa landsdelar värdefulla naturliga tillgångar och industriella företag, utan äro tvärt om i tillfälle att bereda utkomst och förvärfskällor åt en vida större befolkning, hvarom de till Kongl. Maj:ts proposition hörande handlingar lemna tillfredsställande upplysningar. Men deremot förefinnes nu en starkt hämmande, ja, rent af förlamande kraft för dessa orters hela ekonomiska rörelse, bestående uti deras afskilda läge samt brist på samfärdsel med det öfriga landet; och den nu föreliggande frågan afser ju ingenting mindre än att undanröjja detta mäktiga hinder för ortens utveckling.

Ehuru man ej på förhand kan uträkna, i hvilken omfattning ifrågavarande stambana skall kunna bringa öfre Norrlands jordbruk och industri till ökad uppblomstring, kan det likväl ej undgå uppmärksamheten, att tillkomsten af denna utfartsväg måste blifva af genomgripande betydelse i alla riktningar.

Hvad liknande kommunikationer kunnat uträtta till näringarnas förkofran, har på ett så slående sätt visat sig vid de redan utförda stambanorna, äfven der dessa genomlöpa orter med ringare naturliga tillgångar, att jag ej behöfver mer än omnämna detta såsom ett känt förhållande. I mindre skala har äfven öfre Norrland visat, att just der samfärdseln kunnat underlättas, såsom vid de större vattendragen, der har både jordbruk och industri kunnat utveckla sig i någon afsevärd mån, hvaremot öfriga platser, utan att i andra hänseenden vara sämre lottade, fått stå tillbaka. Då för 22 år sedan en ångbåtstrafik med stor betänksamhet anordnades å Kalix elf, tillväxte behofvet der så hastigt, att transportmedlen under de närmast påföljande åren måste sexdubblas. Då direkt förbindelse mellan öfre Norrland och Stockholm ungefär samtidigt upprättades med en större ångare, såsågs detta såsom en öfverdrifven bekvänlighet samt ett lönlöst företag, dock måste efter hand 6 större ångbåtar anskaffas för att kunna upprätthålla den trafik, som der snart utvecklade sig. Dessa 6 båtar hafva alla lemnat god behållning.

Men, mine herrar, denna samfärdsel kan ej ega rum mer än under $4\frac{1}{2}$ månader af året. Hvilken förlamande inverkan $7\frac{1}{2}$ månaders årlig afspärrning skulle utöfva t. ex. blott på mejerirörelsen för hvarje annan del af vårt land, ligger i öppen dag.

Men ifrågavarande orter få för nästan *allt* sitt varuutbyte vidkännas denna svåra olägenhet.

Kan nu detta behjertansvärda förhållande väsentligen afhjelpas genom ifrågavarande stambana, som visserligen kräver ett stort anläggningsskapital, men hvars beviljande likväl icke innebär något särskildt gynnande af Norrland, utan blott en sparsamt och rimligt begränsad öfverensstämmelse med de förmåner, som landets öfriga delar i detta afseende fått åtnjuta, så är det trängande behovet af denna jernvägsanläggning alldeles i ögonen fallande.

Jordbruket har under de senaste 20 åren, inom de orter jag representerar, gått betydligt framåt samt mångenstädes fördubblats, och i samma mån som odlingarne utsträckts hafva frostskadorna aftagit. Såsom ett litet blygsamt exempel må det tillåtas mig anföra att blott det handelsbolag, hvartill jag hör, har tillsammans med allmogen genom utdikning och sjösänkning åstadkommit en ökad fodertillgång af inemot 2,000 kofoeder; om nu möjlighet till jern utförelse kan komma till stånd för ladugårdsprodukter, lära väl de rika tillfällen som finnas till dylika odlingar blifva beaktade och hela jordbruket taga en fart, som väl knappt kan anas eller förutses, hvarigenom ifrågavarande, till området så ansenliga landsdel kan erbjuda verksamhet åt tusentals, som annars måste söka sin utkomst i andra verdensdelar.

Angående de öfriga näringsgrenarne hänvisar jag till komiténs betänkande, emedan en ytterligare utredning häraf måhända skulle upptaga Kammarens tid för länge.

Om således frågans betydelse ensamt för orterna sjelfva redan innebär de kraftigaste skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så ökas dessa skäl väsentligen derigenom, att ärendet eger ett allmännare intresse, dels i ekonomiskt hänseende, då höjandet af jordbruk och industri å ifrågavarande betydliga område ej kan återverka annat än välgörande på landet i sin helhet, dels i *politiskt* afseende, då tillkomsten af denna stambana är, såsom chefen för generalstaben anført, rent af *avgörande* för Norrlands försvar.

Blir frågan uppskjuten till en oviss framtid, så måste Norrlands jordbruk och andra förvärfskällor, numera, då landets öfriga delar äro i åtnjutande af mera tidsenlig samfärdsel och sålunda friare kunna utveckla sig, blott desto svårare känna trycket af sitt isolerade läge och än mindre än hittills kunna täfja med andra orters, hvarförutom det varuutbyte, som kan ega rum och hvilket redan hittills visat en stark tendens att draga sig mot finska sidan och Petersburg, helt naturligt får ännu lättare att utmynna åt detta håll, då nu jernvägsnätet öster om Bottenhafvet redan utsträckts ända till Uleåborg. Huruvida öfven i politiskt afseende vårt dröjsmål med ordnandet af Norrlands kommunikationer ega eller få någon större betydelse, under det att finska jernvägsnätet framryckt till samma breddgrad som Piteå, det vågar jag ej bedöma.

Då nu Utskottet under vissa vilkor tillstyrkt endast en del af den föreslagna banan, så synes mig en sådan begränsning af Kongl. Maj:ts proposition icke vara tillfredsställande; deremot tala särdeles många och kraftiga skäl för bifall till samma proposition

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.*
(Forts.)

i sin helhet, ty utom det att banan på grund af sin betydliga längd och delvis svåra terräng, kräfver en lång tid till utförande samt på vissa punkter torde erfordra förberedande arbeten i god tid, på det företaget må kunna utföras med möjligaste hushållning samt jemväl, i händelse omständigheterna dertill skulle föranleda, kunna utföras inom kortare tidsperiod än hvad för detta ögonblick kan prövas nödvändigt, så är det tydligt att om banan i sin helhet nu bestämmes, kommer ortens rörelse att småningom koncentrera sig till de trakter, som af densamma skola genomlöpas, hvilket ju är en afsevärd fördel för banans rentabilitet.

När nu fullständiga undersökningar och omfattande utredningar egt rum angående hufvudsträckningen och Riksdagen dessutom eger i sin makt att efter hand bestämma, i huru stor mån arbetet tid efter annan skall utföras, synes mig Kongl. Maj:ts proposition mera välbetänkt och allmänt fördelaktig än Utskottets begränsande förslag.

När emellertid Kongl. Maj:ts proposition i sin helhet dessvärre ej synes hafva utsigt att vinna Kammarens bifall, och, då jag räknar den nu föreliggande frågan såsom särdeles betydelsefull, ej allenast för en ansenlig landsdel, utan äfven för staten och landet i sin helhet måste, jag på grund af hvad jag anfört och i full öfverensstämmelse med orternas enhälliga önskan samt af liffig egen öfvertygelse anhålla få på det varmaste understödja samt yrka bifall till Herr Friherre von Essens reservation.

Herr J. W. Lindh instämde med Herr Sällström.

Herr Tundal yttrade: Då jag haft en 30-årig verksamhet på storslöjdens område inom de nordliga bygder, som ännu sakna jernvägsförbindelse med den öfriga delen af landet, och derunder på mångahanda sätt fått lära känna det oafvisliga behovet af förbättrade och tidsenliga kommunikationer äfven i dessa bygder, så anhåller jag att få yttra några ord med anledning af den föreliggande frågan.

De tre nordliga provinserna Vesterbotten, Norrbotten och Vesternorrländ upptaga, såsom vi veta, mer än $\frac{2}{3}$ af landets hela areal och hafva inom sitt område flerehanda naturtillgångar af stort värde. Bland dessa tillgångar torde få omnämnas de förnämsta nu kända, nemligen *för det första*: de enligt officiella undersökningar och uppgifter snart sagdt outtömliga norrbottniska jernmalmstockarne vid Gellivara och Jukkasjärvi, hvilka till större delen i jernrikhet öfverträffa de flesta andra kända jernmalmer, i följd hvaraf de måste få en lätt afsättning både inom och utom landet till jemförelsevis högt pris, så snart de blifva i handeln tillgängliga, helst som de i allmänhet äfven äro lättreducibla och åtminstone delvis innehålla blott spår af svafvel och fosfor, såsom närmare kan inhemtas af en utaf chefen för Sveriges geologiska undersökning år 1877 å trycket härom utgifven officiel berättelse. Härtill komma de här och hvar i orten befintliga andra mineralier, såsom silfver-

koppar- och jernmalmsanledningar, vacker, för stenhuggerier lämplig granit, kalksten o. s. v.

För det andra: vidsträckta skogar, hvaraf erhållas utom virke träkol, tjära och andra för export lämpliga produkter. I förbigående kan här anmärkas, att staten för sin andel i dessa skogar, enligt domänstyrelsens underdåniga berättelse för år 1884 hade för det året en nettotinkomst af 1,038,630 kronor, hvilken årsinkomst, enär staten hör till dem, som afverka sina skogar med afseende på deras framtida bestånd, sannolikt kommer att framdeles ökas i mån som skogarne stiga i värde.

För det tredje: ofantliga vidder af lätt odlad jord, som enligt redan vunnen erfarenhet kan i kultiveradt tillstånd bära lika rika foderskördar, som annan god och väl häfdad jord i sydligare landsdelar. Här bjudes således tillfälle till en storartad boskapsskötsel i förening med mejerirörelse för export samt sädesodling, åtminstone till husbehof.

Slutligen bör ej heller glömmas, att i Norrland finnas talrika större och mindre elfvar och åar, som med sina många vattenfall erbjuda industrien en billig drifkraft, som kan uppskattas till hundra tusentals för att icke säga millioner hästkrafter.

Med hänsyn till dessa resurser, ett friskt och sundt klimat samt en lifskraftig och lojal befolkning, som med spänd väntan motser sin jernväg, bör man väl med skäl kunna få antaga, att om och när norra stambanan uppnått sin ändpunkt i norr, ett mångsidigt och af främmande råämnen oberoende näringslif skall i de nordliga orterna utvecklas till fördel icke blott för dem sjelfva utan för fäderneslandet i sin helhet i så väl nationalekonomiskt som politiskt afseende.

Finska jernbanan har redan fått stort försprång före den svenska i nordlig riktning till samma mål. Må vi därför påskynda bygandet af vår jernväg för att ej riskera att slutligen få se vårt folk, våra rika malmer och mycket annat trafikera efter finsk-ryska jernvägar.

Med afseende å så väl nu i all korthet antydda förhållanden som ock derpå, att arbetsbrist, lågt pris på materialier och daglöner m. m. för närvarande äro rådande och sannolikt komma att för många år råda, synes det mig, att Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till en stambana genom öfre Norrland nu borde bifallas. Men då ingen utsigt lärers finnas att erhalla Kammarens medverkan härtill, så gör jag intet yrkande.

Herr Pehrsson i Törneryd: Då jag anmält min reservation mot Utskottets hemställan i här föreliggande fråga, skall jag tillåta mig att i korthet göra reda för de skäl, jag haft för att intaga denna ståndpunkt till densamma.

När det år 1881 var fråga om att fortsätta statens stambanebyggnader norr om tvärbanan, uppgafs det af dem, som då ville bygga fortsättning från denna tvärbana upp till Ångermanelfven, att detta kunde företrädesvis göras, derföre att vid Ångermanelfven just vore en lämplig slutpunkt för statens stambanebyggnader i

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Norrland, åtminstone för den närmaste framtiden. Nu gäller icke detta skäl längre; man har icke blott helt och hållet kastat det öfverbord, utan man är på samma gång beredd att norr om Ångermanelfven på en gång taga för sig en sträckning, som enligt Kongl. Maj:ts förslag går på öfver 50 mil och enligt Utskottets på omkring hälften.

Jag skall nu be att något få vidröra de skäl, som i Kongl. Maj:ts proposition blifvit framhållna för ifrågavarande jernväg och på hvilka Utskottets hemställan hvilat. Efter det att i den Kongl. propositionen talats om yttnehållet i de tre norrländska län, genom hvilka den ifrågasatta bansträckningen skulle dragas, om folk-mängden derstädes, malmtillgången, den odlade jordens areal och afkastning, hvilken senare, inom parentes sagdt, synes mig vara rätt klen i förhållande till arealen, så beröres trävaru-utförseln i de norrländska länen och derom anföres bland annat: »Sistnämnda landsdels» — nemligen Ångermanlands — »trävaru-utförsel omfattade, i värde räknad, en femtedel af rikets hela trävaruexport och ungefär 8 procent af rikets utförsel i det hela af alla dess produkter tillsammansantagna.» Det har ofta, och som jag tror på ganska goda skäl, under de senare åren uttalats farhågor för att skogsafverkningen i Norrland vore större än återväxten. När det nu förhåller sig så att trävaruutförseln från Ångermanland utgör 8 procent af rikets utförsel i det hela af alla dess produkter tillsammansantagna, så synes mig som om man skulle hafva ett ganska godt skäl för det påstående jag nyss gjorde, och i allt framgår här af, att skogsafverkningen i Norrland kan bedrivas i tillräckligt stor skala utan nya jernbanor.

Ingenting kan enligt mitt förmenande vara skadligare för Norrland än om dess förnämsta rikedom, skogarna, skulle försvinna, hvilket skulle blifva förhållandet om afverkningen icke stode i skäligt förhållande till återväxten.

Hvad nu beträffar det varuutbyte, som framhållits skola ega rum, om den föreslagna bandelen komme till stånd, emellan Norrland och de södra delarna af landet, så får jag för min del förklara, att jag icke tror på att det kan komma i fråga att transportera någon spanmål från landets södra delar till Norrland, emedan transportkostnaden blir för hög. Likaså tror jag att detta icke är ett riktigt antagande, äfven från den synpunkt sedt, att det icke ligger i norrländingarnes eget intresse, och affärsverksamheten skall nog draga försorg om att den spanmål, Norrland behöfver för sitt vinterbehof, intages på hösten sjöledes vid hamnarna.

Att transportera trävaror och malm, åtminstone i någon mera nämnvärd grad, på de norrländska jernvägarne torde icke heller komma i fråga, ty malmerna äro för tunga och bära derfor ej transportkostnaden på jernväg, och hvad virke beträffar, så vet man huru tätt med vattendrag Norrland har och att dessa äro den naturliga utgångsvägen för virket att komma till hafvet, och det är derfor icke antagligt att denna jernväg skall blifva till något synnerligt gagn för Norrland i något af de båda nu nämnda hänseenden.

Den betänklighet, som Kongl. Maj:t liksom Utskottet hyser

mot att en gång skilja sig från den arbetspersonal, som är anställd vid statens jernvägsbyggnader, är visserligen beaktansvärd, men en gång skall dock staten blifva tvungen att skilja denna personal ifrån sig i den mening, att den icke längre har några jernvägsbyggnader att utföra. Men, säger man: »tidpunkten är illa vald för att taga ett sådant steg». Ja, jag tror att man skall komma att säga detta, när helst det ifrågasättes att taga detta steg.

Hvad som är märkvärdigt i många hänseenden är att, under det man talar om nödvändigheten att skaffa arbete åt en hel mängd s. k. lösa arbetare i vårt land, företrädesvis jernvägsarbetare, så är det ett faktum att jordbruket och industrien lida mängen gång brist på dugliga arbetare. Denna omständighet torde böra omnämnas.

Slutligen öfvergår Kongl. Maj:t i sitt förslag till att omnämna, huru resultatet utfallit med de hittills i Norrland bygda jernvägarna, och framhåller med anledning deraf, att det är skäl att ytterligare fortsätta stambanebyggandet i Norrland. Bland många skäl, som jag tänkt mig kunna framhållas för fortsättandet af statens stambanebyggnad i Norrland, hade jag likvisst icke trott att det resultat, man hittills ernått af jernvägstrafiken derstädes, skulle kunna åberopas. Af jernvägstrafikstyrelsens senaste berättelse för år 1884 meddelas oss den upplysning, att sträckan Storlien—Östersund har för tiden 1881—1884 lemnat i netto på byggnadskapitalet 0,80 procent; sträckan Östersund—Torpshammar för perioden 1878—1880 1,09 procent; samma sträcka under tidsperioden 1881—1884 1,38 procent och vidare, hvad jag dock fäster mindre afseende vid, hvilket man måste göra, då denna sträcka är ny, sträckan Bräcke—Ragunda för år 1884 0,13 procent. Hvad man dervid företrädesvis torde kunna fästa sig vid är bandelen Östersund—Torpshammar för tidsperioden 1881—1884, under hvilken nettobehållningen icke har i förhållande till byggnadskapitalet uppgått till mer än 1,38 procent.

Jag får säga, att under sådana förhållanden och då för närvarande vår utländska skuldsättning är så stor, att den tillsammans med de tryckta tider, som vi nu hafva att genomgå, allvarligt borde mana oss att se oss väl före, böra vi icke ytterligare upplåna utländska penningar för att nedlägga uti företag, som löna sig så litet, som det har visat sig vara förhållandet med de jernvägar, som hittills byggts i Norrland. Det är ett känt och erkänt faktum, att de jernvägar, som hittills uti Norrland byggts för statens räkning, hafva lönat sig särdeles dåligt, och de byggnadsföretag, som ske hädanefter derstädes för statens räkning, torde väl lemna ett ännu sämre resultat.

Med tanke på hvad jag nu anfört, kan jag för min del icke vara med om ett beslut att ytterligare skuldsätta oss i utlandet för flera millioner, i synnerhet då man vet att dessa millioner nedläggas i jernvägsbyggnader, hvilka icke en gång afkasta hvad som motsvarar driftkostnaden på dessa banor. Den brist, som uppstår emellan å ena sidan inkomsten, i netto räknadt, å dessa norrlandsbanor och å andra sidan den amortering, som skall till

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.*
(Forts.)

utlandet betalas för de lånade penningarne, kommer att sedan fyllas genom skattemedel.

Man torde för öfrigt böra tänka, utom på den utländska skuld vi hafva för *statens* räkning, äfven på den skuld, hvori de *enskilde* stå till utlandet. Om tiderna blifva ännu sämre än hvad de äro — och det låter ju tänka sig — och vi fortfara att öka vår utländska skuldsättning, så kan den dag komma, då de penningar, som ärligen skola utbetalas för den skuldsättning, som såväl staten som den enskilde ådragit sig, blifva oss en börda. Detta så mycket hellre som på senare år en sträfvan pågår bland de lägre klasserna inom vårt land att komma ifrån det tyngre kroppsarbetet, på hvilket vi dock alla ytterst skola lefva.

Utskottet har visserligen icke tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition i sin helhet, men dock i det väsentligaste. Utskottet har godkänt den tanken att staten bör fortsätta stambanans byggande i Norrland norr om Ångermanelfven och, som vi alla veta, är årskostnaden därför föreslagen till 2 millioner kronor. För mig betyder det mindre om Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag vinner Riksdagens bifall, emedan jag i dessa båda förslag icke kan se någon egentlig skilnad. Båda afse ju fortsättandet af stambanans byggande norr om Ångermanelfven äfven under det förhållandet att man skall bygga med lånade pengar och med full vetskap om att man icke har i framtiden att påräkna ens närmel-sevis den inkomst af dessa jernvägar, som erfordras för att betäcka räntorna på det nedlagda kapitalet.

På grund af det nu anförda yrkar jag afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets förslag.

Herr Redelius: Herr Talman, mine herrar. Utaf alla de förslag till jernvägsbyggande, som nu föreligga till Riksdagens bepröfvande, synes mig, för min ringa del, det mest tilltalande vara det, som rörer jernvägsbyggandet genom Norrland. Jag vill icke upptaga Kammarens tid med att anföra de skäl, som tala för verkställande af en sådan jernvägsbyggnad, eftersom dessa blifvit granneligen framhållna dels i den Kongl. propositionen, dels i Utskottets utlåtande och dels under diskussionen påpekade af de härvarande norrländske representanterna.

Äfven en annan synpunkt torde förtjena uppmärksamhet hos dem, som förorda förslaget, nemligen den partiella sidan hos det-samma. Ty då denna jernväg hufvudsakligen kommer att gagna allenast öfre Norrland, så föreligger här tydligen ett partielt intresse. Och således förefinnes en osökt anledning att säga ett ord om de partiella intressenas berättigande, om de förtjena afseende hos Riksdagen eller ej. För en tid sedan försäkrades mig här i Kammaran med anspråk på tillförlitlighet, att de partiella intressena icke skulle förtjena afseende hos Riksdagen, äfven om de sträckte sig till mera än hälften af hela landet. Då denna försäkran kom från sådant håll, att skäl ej sagnades att anse den för ett uttryck af en god och fosterländsk politik, försökte jag också tro, att så var. Jag har dock icke förmått tillägna mig den

*Angående
anslag till en-
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

uppfattningen. Jag tror nemligen att en god och fosterländsk politik kan, åtminstone inom vissa gränser, stå tillsammans med partiella intressen, fastän jag icke tror, att de partiella intressena sammanfalla med en god och fosterländsk politik. Riksdagen har också hittills tillgodosett än det ena än det andra partiella intresset. Och till stöd för sådant förfaringssätt kan åberopas en än högre auktoritet, än den nyss af mig antydda, nemligen den, som sade: »Om en lem lider, lida alla lemmanne med; och om en lem varder härlig hällen, fröjda sig de andre lemmanne med». Staten är en organism; och de skilda landskapen kunna anses för dess lemman. Det kan då icke skada de södra delarne af riket, om det står väl till i Norrland. De skola fröjda sig deröfver. Så vill jag ock hoppas, att norrländingarne skola glädja sig, om det går väl för de mellersta och södra delarne af riket. Det är af detta skäl, för det *helas* väl, som jag är sinnad att bifalla den föredragna punkten, och detta så mycket hellre som, då stora summor, flere hundra millioner kronor, äro nedlagda på jernvägar i södra och mellersta Sverige, jag tror, att både billighet och rättvisa kräfva, att något göres äfven för Norrland.

Såsom ytterligare skäl för bifall kan anföras, att de nordligare landsdelarne äro vanlottade i afseende på kommunikationer i jämförelse med de sydligare delarne, som utom en mängd jernvägar också hafva vattenkommunikationer. Och ändå anse de sig behöfva flere, hvarom de många förslag till nya jernvägsbyggnader, som här föreligga till behandling, vittna. Så mycket mer skall behofvet kännas stort i öfre Norrland. Norrland må derföre få denna jernväg. Men om jag går in på förslaget att de norrländska jernvägarne skola ytterligare utsträckas, så vill jag dock härvid fästa det vilkor, att staten åtager sig att utföra dessa byggnader för *egna* och icke för lånta medel.

Nu kan invändas: nu tar du ju tillbaka med ena handen, hvad du gaf med den andra. Jag tror likväl att den af mig uppställda fordran icke kan sägas vara orimlig eller oskäligen. Ty om jag får tro hvad som uppgifvits, utom från andra håll, särskildt från statsrådsbänken, så äro statsverkets inkomster så goda, att man icke vill hafva flera, utan man har till och med för någon tid sedan undanbedt sig ökade inkomster. Statsverket hade ju ett icke obetydligt öfverskott, som uppgifves olika, 6, 8, ja, jag har till och med hört ända till 20 eller 30 millioner kronor. Låtom oss derföre, om det är sant att stora besparingar finnas, taga det nödvändigaste och bygga dermed, så vidt detta kan ske utan upptagande af nya lån, ty någon förökad skuldsättning vill jag icke vara med om. Jag hoppas derföre att ställningen icke är så förtvifladt svår, att man skall anse det vara nödvändigt att låna. En gång måste det dock taga ett slut dermed, så vida icke bankrutt skall inträffa. Jag vill tro på den försäkran som här i Kamraren uttalats, att det nemligen i ekonomiskt afseende står väl till med statsverkets finanser och att det sålunda låter sig göra att med statsverkets egna medel bygga den nu föreslagna jernvägen. Men om så icke är förhållandet, utan att den skuld, hvori

*Angående
en
slag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

vi stå till utlandet, skall ytterligare ökas för ändamålet, då nödgas jag, ehuru ogera, förena mig med dem, som yrka afslag, då jag nemligen tror att det är bättre, att icke denna bana kommer till stånd än att, som sagdt, vår skuldsättning till utlandet ökas.

Men det bör ju icke anses vara någon fara för förökad skuldsättning för ifrågavarande ändamål på grund af hvad som förut blifvit anfördt. Och därför vill jag för närvarande yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Hæggström: I denna för Norrland så viktiga fråga är det mig en kär pligt att framföra till regeringen min ödmjuka tacksamhet för den proposition, som till denna Riksdag aflåtits, deruti regeringen begär, att öfre Norrlands rättmätiga anspråk på förbättrade kommunikationer måtte tillgodoses. Jag får äfven tacka Stats-Utskottet för att det i viss mån enhälligt ingått på hvad Kongl. Maj:t föreslagit, ehuru dervid äro fästa vilkor, som för oss norrländingar måste kännas ganska bekymmersamma. Det kan naturligtvis icke vara lämpligt att, då en fullständig utredning förefunnits och då jernvägskomitén afgifvit sitt yttrande och detta ytterligare pröfvats inom Utskottet, ingå i några detaljer med afseende å det nu föreliggande betänkandet. Detta vore att endast trötta herrarne; och då jag är öfvertygad att en hvar tagit denna fråga under allvarlig ompröfning, torde jag ej behöfva vara mångordig. Så mycket tillåter jag mig dock att framhålla, att öfre Norrland är stadt uti en ovanligt stark tillväxt både i afseende å folkmängd och odlingsföretag och att, om någon del af landet vore i behof af en jernväg, så är det just öfre Norrland. Detta har äfven Kongl. Maj:t framställt och äfven Stats-Utskottet behjertat. Det kunde således tyckas som om norrländingarne borde vara synnerligen tacksamma för det här föreliggande förslaget, men tyvärr är dervid fäst ett hårdt vilkor, som gör att den glädje, man i början kände, icke så obetydligt reduceras. Utskottet har nemligen föreslagit att öfre Norrland skall åläggas att kostnadsfritt afstå all för jernvägen erforderlig så väl in- som afrösningsjord. Då inrösningsjorden är ganska dyr, emedan det finnes så litet deraf, och då den är fördelad i flere små parceller, är det klart att afståendet af sådan jord skall i Norrland vara svårare än i andra och rikare delar af landet, der jernvägar stryka fram. Utom att jernvägen på många ställen torde komma att gå öfver odlad mark, måste väl å denna som öfriga jernvägar de flesta stationer anläggas å de mera odlade och bebyggda delarne af landet, hvaraf följden blir, att rätt betydlig del af inrösningsjorden måste exproprieras för dessa stationer, för hvilka med hänsyn till den växande trafiken utrymmet ej kan allt för knappt tilltagas. Ingen må därför undra på om man, då för landets öfriga provinser icke ifrågasatts att de skola afstå jord utan ersättning, finner det orättvist att norrländingen, som tålmodigt väntat på denna Kongl. Maj:ts proposition, då den framkommer, skall få sig ett sådant vilkor föreskrifvet, att det nära nog omöjliggör antagandet af hela byggnadsförslaget.

Om herrarne sätta värde på Norrland — och jag tror att de flesta göra det, fastän de, på grund af bristande kommunikationer, icke stå i nära beröring dermed, — så kunna herrarne icke annat än erkänna vigten och behofvet af den nu föreslagna banan. Men det af Utskottet nu dervid fästa vilkoret är så betungande, att jag icke vet huru öfre Norrland skall kunna uppfylla det. Jag skulle således för min del helst vilja yrka afslag, eftersom ingen utsigt finnes för bifall till den Kongl. propositionen, men ett sådant ansvar vill jag icke åtaga mig, utan får jag väl, då i allt fall kommuner och landsting vidare skola yttra sig i denna sak, biträda något af de nu föreliggande förslagen, så betungande de i nämnda hänseende än äro. Ett af dessa förslag är afgifvet af Friherre F. von Essen. Hans reservation innehåller samma tunga vilkor, då han nemligen föreslår, att kommuner och landsting skola afgiftsfritt upplåta den in- och afrösningsjord, som är för jernvägen behöflig. Enahanda är förhållandet med Stats-Utskottets förslag. Endast Herr Widén i sin reservation inskränker sig till yrkandet, att för jernvägens behof erforderlig *afrösningsjord* skall af landsting, kommuner eller enskilde kostnadsfritt för staten afstås. Då här ej är fråga om hvad det öfre Norrland billigtvis önskar, utan om hvad det kan få, och då det icke är möjligt, i det läge frågan nu kommit, att få fram något billigt förslag, blir jag väl, då frågan slutligen skall afgöras, nödd och tvungen att lemna min röst till det af Stats-Utskottet framlagda förslaget, dervid öfverlemnande åt mina kommittenter att bestämma, huru vida de vilja underkasta sig de hårda vilkoren eller icke.

Ännu några ord innan jag slutar. Om, såsom jag nyss yttrade, landets öfrige representanter här i Kammaren litet närmare kände till förhållandena uppe i Norrland, är jag säker på att de icke skulle vilja lemna denna landsdel alldeles försvarslös, som den nu i själfva verket är. Det öfre Norrland eller Ångermanland samt Vesterbottens och Norrbottens län innehålla tillsammans mera än $\frac{2}{3}$ af hela rikets areal; men hvilka trupper fins det väl der för att försvara denna stora sträcka? Jo, en jägarebataljon i Norrbottens och en dito i Vesterbottens län, hvardera på 420 man, det vill säga tillsammans 840 man trupper. Det är allt. Jo, det fins också ett litet batteri förlagdt i Hernösand, men det torde icke mycket förbättra saken. Ännu lefver i minnet huru ryssarne funno sin väg öfver Qvarken och härjade Sveriges kuster. Vilja herrarne verkligen taga vara på denna landsdel, måste man bygga jernvägar der för att kunna få trupper dit upp; ty att marschera landvägen dit är icke tänkbart, eftersom en trupp icke gerna kan gå mer än $2\frac{1}{2}$ eller 3 mil om dagen, och det sålunda i händelse af ett fiendtligt anfall, lätt kunde inträffa att, under det folket marscherade söder ifrån för att komma sina bröder till hjälp, Norrland redan vore ockuperadt af fienden.

Såsom ett skäl för afslag har äfven anförts, att en jernväg skulle bära sig så dåligt deruppe, och som exempel har man tagit fram en jernvägsbit från Storlien till Östersund. Ja, det är naturligt att en jernväg, som knappt är färdig, icke kan bära sig. Så

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

var äfven förhållandet med bandelen Stockholm—Upsala, så länge jernvägen inskränkte sig till denna sträcka. Under de första årens trafik är det omöjligt att tänka på någon rentabilitet af en jernväg; den kan först visa sig sedan jernvägen varit färdig ett tiotal af år.

Den förste talare, som yrkat afslag å punkten och som är reservant mot Utskottets förslag, uttalade sin farhåga därför, att, om jernvägen komme så långt upp i Norrland som nu ifrågasättes, den kanske redan öfverdrifvet stora skogsafverkningen skulle blifva ändå större och i följd deraf de norrländska skogarne, till skada för hela landet, förderivas. Så till vida håller jag med honom i denna tankegång, att skogen är Norrlands största rikedom, så länge ännu dess grufvor i brist af kommunikationer icke kunna bearbetas. Men hvad hans farhåga för öfverdrifven skogsafverkning angår, tror jag man bör kunna anse den vara undanröjd genom regeringens och Riksdagens visliga beslut att skydda skogarne i rikets tvenne nordligaste län genom en särskild lag, som förbjuder export af ungskog under vissa dimensioner.

Samme talare sade att den ifrågasatta jernvägen icke hade att påräkna någon transport af timmer, emedan timret hufvudsakligen flottades utefter elfvarna. Jag ber att deremot få erinra, att det finnes sågverksegare, som utom den timmertillgång de ega utefter de vattendrag, vid hvilka mynning deras sågar äro belägna, äfven förskaffat sig skogstillgångar utefter närgränsande vattendrag, hvilket timmer de säkert med ifver och fördel derifrån skola upptaga, forsla på jernvägen till sina egna vattendrag och der flotta fram det till sina sågverk i stället för att medelst kostbar bogsering med ångfartyg forsla det på den vida dyrare omvägen utefter hafs-kusten, som för öfrigt är förenadt med den risken, att timmerflottorna sönderslås och ofta drifvas till hafs af stormarne på sensommaren och hösten.

Här kunde vara mycket mer att säga i denna fråga, men jag vill icke längre uppehålla Kammarrens tid, utan inskränker jag mig till att på det varmaste anbefalla Norrland och dess rättmätiga fordran på ett så länge saknad kommunikationsmedel som jernvägen i herrarnes benägna hägkomst.

Herr Petersson i Runtorp: Det är med ett visst bekymmer och missmod som jag, såsom varande reservant mot Utskottets förslag, begärt ordet i denna fråga. Saken berör nemligen ett viktigt intresse för många utaf de här närvarande, hvilka jag uppriktigt räknar till mina vänner; och det skall naturligtvis alltid betraktas såsom dålig vänskap att icke vilja hjälpa. Men måhända intrycket häraf skall blifva mindre ofördelaktigt, då jag erinrar om att, så länge jag varit riksdagsman, jag alltid stannat i minoriteten, då det varit fråga om jernvägar. Jag har under min riksdagsmannatid ansett mig böra hålla på statens intresse framför personlig vänskap. Detta är ett bland de skäl, hvarför jag yrkar afslag å Utskottets framställning. Min fulla öfvertygelse är, att staten långt före detta bort sluta med att bygga stambanor. Jag

behöfver icke erinra de herrar, som förut deltagit i riksdagsförhandlingarne, att man lofvat att stanna med byggandet af stambanor, när man framdragit dem till Dalelven. Emellertid gjorde man icke det. Man gick på undan för undan. När man kommit till Storvik, ville man framdraga stambanan till Östersund och vidare upp till Sollefteå. Sedermera har man hittat på de nu föreslagna jernvägsförbindelserna och troligen kommer man ej att stanna förr än vid Haparanda. På samma gång jag säger, att jag aldrig varit fiende till jernvägarne, utan alltid ansett dem vara af stor välsignelse för landet, kan jag icke gilla det sätt, hvarpå staten gått till väga vid byggandet af stambanorna. Vi betala minst $\frac{1}{3}$ mer än hvad jernvägarne egentligen böra kosta, och jag tror, att vi icke hafva råd dertill. Låt vara att detta till en del är regeringens och Riksdagens fel, men det hufvudsakligaste felet ligger ändå hos jernvägsbyggnadsstyrelsen. Häri ligger knuten, hvarför jag yrkar afslag å Utskottets förslag. Ty så länge vi hafva kvar denna byggnadsstyrelse, komma vi icke ifrån att bygga våra jernvägar dyrt. Om vi utgå från den synpunkten, att vi byggt våra jernvägar till $\frac{1}{3}$ för högt pris och att vi byggt jernvägar för en kostnad af 300 millioner kronor, så skulle vi hafva utgifvit för våra jernvägar 100 millioner kronor mer än vi bort. För denna summa, som vi sålunda slumpat bort, skulle vi kunna hafva byggt både hufvudbanor och bibanor i Norrland. Det går icke an att längre fortgå på denna väg. Ett bland de skäl hvarför våra jernvägar betinga detta höga pris är det, att staten betalar arbetarne för hög dagspenning. Detta länder äfven industrien och näringarne till skada, ty de äro icke i stånd att täfla med staten och betala arbetarne 8 à 10 kronor om dagen i aflöning. Jag tror att tiden nu är inne att stanna med jernvägsbyggandet och att, om vi någonsin skola kunna tänka på en förändring i detta hänseende, vi måste söka komma ifrån jernvägsbyggnadsstyrelsen. Derföre behöfver man icke sluta med att bygga stambanor i Norrland, men vi måste gå dervid till väga på ett förnuftigt sätt. Jag vågar påstå, att vi i fråga om jernvägsbyggandet gått till väga något å la Karl XII. Vi rusa blott på genom berg och moras. Vi böra tvärt om gå sakta tillväga, ty vi komma nog fram ändå. Vi hafva i Norrland ett Pultava, som kan förstöra oss, och jag tror, att, om vi gå på såsom hittills, vi nog snart komma dit. Jag anser, att staten bör taga en andhemtning och att tiden dertill nu är inne. Vi kunna derunder få erfarenhet om, huru banorna i Norrland bära sig och kunna betala driftkostnaden. Det är för mycket begärdt, att staten nu genast skall fortsätta med att bygga jernvägar der. Emellertid är det en vigtig sak, att man icke rusar på å la Karl XII:s sätt utan att göra tillräckliga undersökningar. Jag vågar påstå, att man i fråga om den nu föreslagna jernvägsförbindelsen verkställt allt för litet undersökningar, och jag tror till och med, att man icke vid första undersökningen, ja, knappast vid den andra eller tredje bör besluta sig, ty ju mera man undersöker terrängförhållanden, desto billigare kan man bygga jernvägen och desto fördelaktigare kan dess läge blifva för orten.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Hvad angår påståendet att man skulle fortsätta med jernvägsanläggningar för att använda den materiel, som redan nu finnes, så kan jag icke förstå detta skäl, ty alltid skall en mängd materialier återstå, när byggandet en gång upphör. Äfven har man anfört såsom skäl för fortsättning af jernvägsbyggande, att en mängd arbetare annars skulle komma att sakna arbete. Jag vågar dock påstå, att det finnes tillräckligt med arbete inom landsbygden och att arbetarne der mycket väl behöfvas. Dertill kan läggas, att genom anslagen för år 1887 till jernvägar i allt fall finnas tillräckliga medel till utförande af dylika anläggningar. Dels genom fortsättande af byggandet af bibanor och dels genom jernvägsbygganden i Halland hafva vi ännu en tid full sysselsättning för våra jernvägsarbetare. Det är därför min fullkomliga öfvertygelse att vi för det närvarande böra göra uppehåll med våra jernvägsbygganden och därför anhåller jag om afslag så väl å Kongl. Maj:ts proposition som å Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Vi hafva nu fortsatt här i Sverige med jernbanebyggandet öfver 30 år och hafva fått ett jernvägsnät af mellan 230—240 mil. En blick på en jernvägskarta visar oss, huru detta nät är fördeladt och huru som de $\frac{2}{3}$ af vårt fädernesland, som ligga söder om Ängermanelfven, i nästan alla landsdelar blifvit tillgodosedade med stambanor, under det att i den återstående tredjedelen norr om denna elf ingen dylik bana finnas. Frågan är nu: skola statens jernvägsbyggnader sluta vid Ängermanelfven och är denna elf således den gräns, hvaröfver vi icke böra gå, eller finnas tillräckliga skäl för staten att ikläda sig de ytterligare uppoffringar, som äro förenade med att åt de delar af landet, som ligga norr om Ängermanelfven, bereda de fördelar som redan långt förut kommit det öfriga mera lyckligt lottade landet till godo?

Att det öfre Norrländ behöfver jernvägar, torde icke vara behöfligt för mig att bevisa. Sverige behöfver jernvägar bättre än något annat land, dels till följd af de stora afstånd der finnas och dels till följd deraf, att kölden lång tid af året gör sjökommunikationerna oanvändbara. Gäller detta för Sverige i allmänhet, så gäller det ännu mera för Norrländ och i synnerhet för det öfre Norrländ, der hamnarne under mer än halfva året äro stängda af is. Regeringen har då uppstått för sig den frågan: hurudana äro öfre Norrlands hjälpkällor? är den ekonomiska utveckling, till hvilken det hunnit, är dess förmåga af ytterligare utveckling sådan, att det finnes giltiga skäl för anläggande af någon statsbana derstädes? För sådant ändamål uppdrogs utredningen häraf åt en komité af sakkunniga personer och om denna komiténs arbeten hafva herrarne sjelfve tagit kännedom. Norrländska jernvägskomitén har redogjort för folkökningen i Norrländ och visat, huru som å samma tid, då öfriga delar af riket ökat sin folkmängd till nära dubbla summan, har antalet invånare i Ängermanland vuxit med öfver 170 proc., i Vesterbotten med öfver 250 proc. och i Norrbotten med 181 proc. Komitén har vidare redogjort för, huru som

beträffande den odlade jordens areal i Ångermanland ökningen uppgått till 350 proc. (procenten för hela riket under samma tid 250), i Vesterbotten till 560 proc. (för hela riket 280) och i Norrbotten ända till 710 proc. (för hela riket 350.) Vidare har komitén redogjort för Norrlands rikedom på naturliga ångar och särskildt för den mängd odlingslägenheter, der finnas, och hvilka icke inskränka sig till ådalarne, der befolkningen är samlad, utan i kanske lika stor om icke större myckenhet finnas i trakten mellan ådalarne, ehuru de derstädes icke kunnat tillgodogöras af invånarne just till följd af bristen på kommunikationer. Slutligen har komitén lemnat utredning om Norrbottens snart sagdt outtömliga malmtillgångar och om öfre Norrlands rikedom på skogbärande mark, hvilken uppgår till ungefär $\frac{1}{3}$:del af samtliga skogar i riket.

Komitén framhåller särskildt den ofantliga skogsareal, staten eger i Norrland, en egendom hvars värde måste stiga i mån af förbättrade kommunikationer. Och resultatet af komiténs undersökning är, såsom Kammaren känner, »att utvecklingen i de tre öfre Norrländska länen nu nått en sådan stadga, att befolkningen derstädes väl förtjenar det kraftiga stöd till ytterligare förkofran och framsteg, som en stambana bereder», och vidare »att en sådan bana med fullt skäl kan antagas blifva äfven för öfriga delar af landet af stor betydelse, såsom möjliggörande ett lättare utbyte af skilda landsdelars produkter». Der har, synes mig, komitén framställt fullgiltiga skäl för sanningen af hvad Utskottet säger, att ekonomiska och lokala skäl tala för en stambana i öfre Norrland.

Dessa skäl äro likväl icke de enda; vi hafva vidare de strategiska eller militära skälen. Vi lefva dess bättre i det bästa förstånd med den mäktige grannen i öster, men skulle den olyckan inträffa, att Norrland ännu en gång blefve utsatt för ett fientligt anfall, är det ett oeftergifligt vilkor för Norrlands försvar, att vi derstädes ega en jernväg, å hvilken trupper från södra Sverige hastigt kunna förflyttas till den hotade punkten. Näppeligen kunna vi väl våga hoppas, att Sverige skall dominera i Bottniska viken, så att vår flotta skall kunna hindra hvarje anfall på Norrlands kust. Men om ock så vore, så hafva vi vintern, och Barclay de Tollys märkliga tåg öfver Qvarkens is i Mars 1809 visar, att Norrland icke ens under den årstiden är fredadt från fiendtliga anfall. Hvad då kunde ske, medan kommunikationerna i Finland ännu voro dåliga och medan det ännu var svårt att diföra trupper från Ryssland, kan ännu lättare ske nu, då Finlands och Rysslands jernvägar redan nått Bottniska viken vid Vasa och ännu innan årets slut ytterligare en jernväg mynnar ut derstädes vid Uleåborg.

Det är denna utsträckning af det Finska jernvägsnätet under senare tid, hvaruti jag finner ett ytterligare skäl för en norrländsk stambana. Södra Finlands hufvudpunkter, Åbo, Tammerfors, Helsingfors och Viborg, äro redan förenade med hvarandra och med det ryska jernvägsnätet öfver Sit Petersburg. Sedermera byggdes på 1880-talet jernvägen från Tammerfors genom Tavastland och södra Österbotten upp till Vasa. Derefter väcktes fråga om ba-

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

nans fortsättande norrut till Uleåborg. Om man granskar jernvägsförhandlingarne från senare tider, skall man finna huru just vigten och nödvändigheten af att förena Österbotten med det öfriga Finland är en genomgående grundtanke i dessa jernvägsplaner. Vid 1882 års landtdag hade man att välja emellan regeringens jernvägsförslag, enligt hvilket en bana skulle byggas genom Savolaks eller östra Finland och den af enskilde motionärer föreslagna banan, nemligen den österbottniska. Valet utföll till den senares fördel, emedan man hade klart för sig, att Österbotten borde genom jernväg förenas med det öfriga Finland. Banans byggande påbörjades genast och arbetet har fortgått så, att denna sträcka af 30 mil emellan Vasa och Uleåborg antagligen blir färdig redan i år, och då är innan år 1887 Uleåborg förenadt med det finska jernvägsnätet. Uleåborg ligger ungefär vid samma latitud som Piteå. Denna jernväg blir förmodligen icke den enda jernvägsförbindelse mellan Österbotten och det öfriga Finland. Vid landtdagen år 1885 uttalades nemligen att det icke var nog med den österbottniska banan, utan att Österbotten äfven borde förenas med östra Finland, hvarför man föreslog antingen en bana från Uleåborg till Kuopio eller en bana från en station å Vasajernvägen genom mellersta Finland öfver Jyväskylä ned till trakten af Viborg. Sålunda skulle ju Uleåborg och hela Österbotten blifva förenadt äfven med östra Finland och med Ryssland. Då vi nu veta att Uleåborg ligger icke mer än 12 mil från riksgränsen och att denna icke utgör någon gräns nationaliteterna emellan, ty den finsktalande befolkningen fortsätter några mil på andra sidan gränsen, kan jag icke finna annat än att hänsyn till våra kommersiella och politiska intressen bjuder att icke lemna Norrbotten isolerad, icke tillåta att dess rörelse drages öster ut, utan tvärt om att med alla krafter verka för, att denna del af landet så starkt som möjligt förenas med det öfriga Sverige.

Men, säger man, är det skäl att bygga en bana genom öfre Norrländ, då den icke bär sig? Jag vill då, mine herrar, erinna om att, då vi här började med stambanebyggandet, skedde det icke därför att svenska staten skulle finna en lämplig placering för sina kapital, som på det sättet skulle lemna ränta, utan motivet var att man genom jernvägarne skulle kunna tillgodogöra sig Sveriges naturliga tillgångar. Man sade att en bana Stockholm—Göteborg var öfverflödig, emedan Göta kanal funnes och att för öfrigt en sådan bana icke skulle kunna under mansåldrar bära driftkostnaderna, långt mindre gifva någon ränta på det nedlagda kapitalet. Icke desto mindre beslöt man att bygga jernvägen för den *indirekta* nytta, den antogs komma att medföra, och jag vågar tro att vi alla äro tack skyldiga den representation som då icke lyssnade till de hysta farhågorna, utan hade ett öppet öga icke allenast för hvad stundens behof kräfde, utan äfven för framtiden och därför beslöt banans byggande. Samma är förhållandet med de enskilda jernvägarne. Icke har skälet till deras uppkomst varit att placera penningar på det förmånligaste sätt, utan den indirekta

nytta och den utveckling, som beredes den del af landet banan genomlöper.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

Men fastän jag naturligtvis icke kan annat än erkänna, att en jernväg i öfre Norrland icke kan blifva lika räntebärande och lika förmånlig i fråga om trafiken som de banor, hvilka äro dragna genom odlade och tätt befolkade trakter, så vågar jag dock tro, att utsigten till trafikinkomst på denna bana icke är så nedslående som man vill göra troligt. Den norrländska jernvägskomitén verkstälde en utredning i detta afseende och baserade densamma på de uppgifter, som erhöles från lokalkomitéerna öfver den trafik, som möjligen vore att förvänta af den föreslagna banan, och kom till det resultat att nettointkomsten skulle utgöra omkring 3 procent. Jag medgifver gerna att en dylik beräkning alltid är i viss mån äfventyrlig, emedan man rör sig med okända faktorer. Det säkraste och tryggaste sättet att komma till insigt om en jernvägs blifvande trafik synes mig vara att jemföra den med redan färdiga banor, som arbeta under liknande förhållanden som den nya skulle komma att göra. Jag har då i detta hänseende statens jernvägar genom nedre Norrland, hvilka delvis gå genom trakter, som i fråga om odling och folkmängd icke äro bättre, utan tvärt om sämre lottade än åtskilliga af de trakter, som i öfre Norrland skulle beröras af den föreslagna nya jernbanan. Herr Pehr Pehrsson i Törneryd åberopade emellertid just exemplet af dessa jernvägar genom nedre Norrland såsom bevis på huru dåliga utsigterna skulle vare för en bana genom öfre Norrland. Men, då man vill bedöma betydelsen af trafikuppgifterna från de nedre norrländska banorna, bör man icke, mine herrar, jemföra trafiken på dessa nyss fullbordade banor med den *nuvarande* trafiken på de bandelar, som redan länge varit i verksamhet och der trafiken är uppdrifven samt den allmänna rörelsen dragit sig till jernvägarne, utan man bör till jemförelse taga resultatet af dessa jernvägar, då de befunno sig uti sitt första utvecklingsstadium. Vi böra komma i håg huru det förhöll sig med de jernvägar, hvilka nu anses vara de bästa och som lemna icke allenast full ränta på byggnadskapitalet utan till och med öfverskott, det vill säga statens jernvägar i Skåne samt de jernvägssträckningar, som ligga närmast Göteborg och Stockholm. Jernvägarne i Skåne lemnade under det tredje året, de voro i gång, en nettoafkastning af 0,09 procent och året derefter en nettoafkastning af 0,64 procent; sträckningen närmast Göteborg gick år 1858 med en förlust af 711 kronor 58 öre per banmil och sträckningen närmast Stockholm gaf år 1861 en förlust af 2,650 kronor 80 öre per banmil. De siffror, som Herr Per Pehrsson lemnade ur trafikstyrelsens berättelse angående de norrländska jernvägarne inkomster, voro visserligen inga höga siffror, men det är att märka att dessa jernvägar redan från första året hafva betäckt driftkostnaden, med undantag af linien Bräcke—Ragunda, men vid denna kan man icke fästa sig, då den icke var en afslutad bandel, utan blott hade ett par stationer öppnade för trafik. Vi se emellertid af trafikstyrelsens samma berättelse, huru jernvägarne i det nedre Norrland hafva utvecklats sig. Den visar nemligen en nettobehåll-

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)

ning för linien Östersund—Torpshammar åren 1878—1880 af 748 kronor, och åren 1881—1884 af 1,015 kronor, för linien Ånge—Bollnäs år 1880 af 155 kronor och åren 1881—1884 af 506 kronor samt för linien Bollnäs—Storvik de tre första åren 1877—1880 af 118 kronor och åren 1881—1884 af 1,554 kronor, allt per bankilometer. Dessa siffror visa ju en ganska stark stegring. Jag har äfven erhållit uppgifter rörande bruttoinkomsten af trafiken på dessa bandelar, och deraf visar sig, att den uppgick på linien Storvik—Ockelbo år 1877 till 94,710 kronor och år 1883 till 261,002 kronor, på linien Ockelbo—Holmsveden år 1878 till 46,570 kronor och år 1883 till 135,340 kronor, på linien Holmsveden—Bollnäs år 1879 till 63,621 kronor och år 1883 till 156,944 kronor, på linien Bollnäs—Jerfsö år 1880 till 97,955 kronor och år 1883 till 169,167 kronor, på linien Ånge—Östersund år 1880 till 207,160 kronor och år 1883 till 330,391 kronor samt på linien Ånge—Torpshammar år 1879 till 79,986 kronor och år 1883 till 141,604 kronor.

Således, med dessa fakta för ögonen och när man väl vet, att öfre Norrland eger rika naturliga hjälpkällor, som endast vänta på den lifgivande verkan, som en jernväg utöfvar, så tror jag icke att man behöfver vara sangviniker för att tro, att en jernväg der skall inom en ej alltför aflägsen framtid komma att bära sig. Men, jag upprepar det ännu en gång, det är icke finansiella spekulationer, icke det finansiella resultatet, som bör vara hufvudsaken vid afgörandet af en statsstambanas anläggande, utan det är den indirekta nyttan, utvecklingen af ett lands hjälpkällor i alla riktningar, som man dervid bör framför allt fästa sig vid.

Om man då, i likhet med regeringen, anser att en stambana bör byggas genom det öfre Norrland, så uppstår frågan: skall den byggas nu eller skola vi vänta dermed? Vi veta att statsbanorna Sundsvall—Torpshammar och Söderhamn—Kilafors blifva färdigbyggda redan detta år, och att statsbanan till Sollefteå och banan Hudiksvall—Ljusdal, den senare åtminstone till det närmaste, blifva färdiga nästa år. Om vi dertill icke redan nu besluta att fortsätta med jernvägsbyggandet, så blir följden den, såsom ett par talare redan erinrat om, att vi, när de nyssnämnda banorna blifvit fullbordade, få afhända oss alla materialier och inventarier, som användts vid deras byggande, för att sedan, när vi åter påbörja jernvägsbyggandet, troligen med stor förlust å nyo förskaffa oss sådana, att vi få afskeda vår stab af ingenjörer m. m. Dessa äro emellertid allmänna skäl, som ju alltid gälla emot att afbrott göres i statens jernvägsbyggande, men här tillkomma särskilda skäl, som tala för att icke nu göra ett sådant afbrott, nemligen dels de nu rådande ypperliga konjunkturerna att bygga för billigt pris, hvilka staten synes icke böra underlåta att begagna sig af, och dels det betänkliga deruti att ett sådant afbrott skulle medföra, att tusentals arbetare, som nu hafva sin utkomst vid statens jernvägsbyggnader, skulle blifva beröfvade sin arbetsförtjenst; och jag vågar tro att erfarenheten i dessa dagar här ifrån hufvudstaden just visat, att våra arbetare väl äro i behof af arbete.

Det är emellertid ännu ett skäl, hvarför jag anser att staten

icke nu bör afbryta jernvägsbyggandet, och det är för att bereda arbete åt våra verkstäder, som skola förskaffa för byggandet nödvändigt materiel. I denna omständighet finner jag äfven ett skäl för att redan nu beslut fattas om jernvägens byggande ända till Luleå, ty vilja vi skapa en inhemsk råttillverkning, så måste väl de, som skola egna sig deråt, ega någon visshet att jernvägsbyggandet kommer att räcka någon längre tid, så att de kunna på förhand beräkna att år efter år få leverera räler till staten. Och äfven för den händelse man skulle vilja i viss mån införa entreprenadsystemet vid jernvägsbyggandet i Norrland, torde det vara lämpligt att på en gång besluta byggandet af en större jernvägssträcka, ty näppeligen skall ett sådant system uppammas och utveckla sig, om entreprenörerna hafva visshet om byggande af allenast en kortare bansträcka.

Herr Nils Petersson anmärkte, att vi skulle bygga för dyrt, och att det äfven af denna grund ej vore skäl att för närvarande bygga vidare jernvägar för statens räkning. Med anledning häraf vill jag erinra om, att det af Kongl. Maj:t för ifrågavarande jernväg framlagda kostnadsförslaget är lägre än något förut för stambanebyggnader framlagdt kostnadsförslag. Den först uppgjorda beräkningen å kostnaden för bandelen Sollefteå—Öfver-Luleå slutade på 36 millioner kronor; Kongl. Maj:ts förslag slutar på 27 $\frac{1}{2}$ millioner kronor.

Samme talare nämnde vidare, att staten icke låter verkställa tillräckliga undersökningar före byggandet. I statsrådsprotokollet talas ju uttryckligen om, huru som ytterligare detaljerade undersökningar skola ega rum. Här är fråga allenast om att fastställa en hufvudsträckning; hvar banan lämpligast bör gå fram efter denna hufvudsträckning skall blifva föremål för ytterligare noggranna undersökningar.

Jag har nu, mine herrar, i korthet redogjort för de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att framlägga detta förslag till stambanebyggnad inom öfra Norrland och att föreslå, att beslut om byggandet skall fattas redan nu. Regeringen har ansett sin pligt bjuda att öppet visa Riksdagen frågan i hela dess vidd och dess betydelse, på det Riksdagen må se, hvarom saken rör sig. Det är sedan Riksdagens sak att besluta, om banan skall byggas och i hvilken utsträckning det skall ske. För min del tror jag — jag har redan sagt, hvarför jag gör det — att man nu bör besluta sig för byggande af hela sträckningen. En stambana genom öfre Norrland är, så vidt jag förstår, en lifsfråga för Norrland; och det är min vissa och fulla öfvertygelse, att, om denna Riksdag bland sina beslut inregistrerar äfven det om stambanebyggnad genom öfre Norrland, ett sådant beslut skall lända till gagn och fromma icke blott för Norrland utan för hela fosterlandet.

Herr Waldenström: Detta är en fråga, för hvilken jag är synnerligen lifligt intresserad. Jag bor visserligen i en landsdel, som redan eger jernvägar till så stor mängd, som den behöfver. Men jag är svensk och till börden norrländing, jag känner och

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)

älskar den norrländska bygden, och det är därför ej blott af pligt utan af lifligt intresse för Norrland, som jag har begärt ordet, ehuru efter den utredning af frågan, som Herr Civilministern nyss lemnat, från den sida, som jag representerar, icke mycket torde vara att tillägga.

Jag har aldrig tviflat på, att stambanan skall komma att sträckas fram genom Norrland. Den *måste* fram — ända fram. Hon får icke stanna förrän vid riksgränsen. Omständigheternas makt tvingar henne dit. Lika otänkbart, som det hade varit, att södra stambanan skulle hafva stannat vid Vexjö eller Elmhult, lika otänkbart är det, att norra stambanan kan stanna vid Vännäs eller Luleå. Hon *måste* fram ända till riksgränsen. Endast om Norrbotten och halfva Vesterbotten upphörde att vara svenska landsdelar, kunde denna bana sluta vid Vännäs. Men då kan man vara viss att snart en annan stambana skulle komma norr ifrån för att möta henne der.

Att stambanan måste fram genom Norrland, det är något, som *rättvisan* fordrar. Norrland är en vigtig och betydande del af Sverige både i afseende på ytvidd, invånareantal och naturliga resurser. Att det äfven i politiskt och kommersielt hänseende är af synnerligen vigt för landet i det hela, det har komitén bevisat, Utskottet upprepat och nu slutligen Herr Civilministern här i Kammaren bekräftat. Norrland har derigenom rätt att fordra likställighet med det öfriga Sverige, och denna rätt förminskas icke deraf, att denna landsdel är jmförelsevis fattig i förhållande till de öfriga delarne af Sverige. Den fattige måste efter vanligheten vänta på sin rätt, tills den rike fått sin. Men den fattige *måste* äfven han till slut få ut sin. Nu har Norrland väntat, tills södra Sverige fått tillräckligt med stambanor; nu har därför turen kommit till Norrland att också göra sina anspråk gällande, och jag hoppas, att dessa anspråk skola inom denna Kammare, som ju icke kan beskyllas för att vara orättvis, vinna erkännande.

Men icke blott det. Äfven *hedern* fordrar, att Norrlands intressen nu tillgodoses. De norrländska riksdagsmännen hafva under de gångna åren med sina röster hjälpt till att åstadkomma stambanor i det södra och vestra Sverige härs och tvärs. Vore det då hederligt handladt af riksdagsmännen från de södra och vestra landsdelarna, om, sedan de fått tillräckligt med jernvägar, de nu skulle motsätta sig stambanans sträckande upp genom öfre Norrland? Jag säger *de södra och vestra* landsdelarnes riksdagsmän, ty bland de norrländska råder blott en mening om saken.

Härtill kan nu läggas denna banas betydelse för Sverige i sin helhet. Det är af vigt ej blott för Norrland utan för Sverige i sin helhet, att banan blifver byggd. Det är af betydelse för Sverige i ekonomiskt, i politiskt och i militäriskt afseende. Detta har både komitén och Utskottet och nu nyss Civilministern ådagalagt, och jag vill därför ej upprepa de af dem anförda bevisen.

»Men, säger man, den ekonomiska sidan af saken är ändå betänklig.» Och sedan anställer man sina beräkningar, den ene på ett, den andre på ett annat sätt.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Den, som vill, att banan skall byggas, räknar så, att det ser ljust ut. Den, som är emot banans byggande, räknar så, att det ser mörkt ut. Sälunda kommer hvar och en genom sin beräkning att vinna stöd för sin egen mening, och det är ju icke alls underligt. Ehuru tiden är långt framliden, skall jag dock be att få berättas för herrarna en liten historia. När framlidne doktor Grafström var lektor vid Karlberg, började han nitälska för åstadkommande af en ångbåtsförbindelse mellan Stockholm och Norrland. Han skref en gång i »Svenska tidningar» en artikel derom. En dag sammanträffade han på Klara kyrkogård med sin svärfader, dåvarande kyrkoherden, sedermera biskopen Franzén. »Grafström, Grafström», ropade Franzén: »har du sett hvilka dumheter det står i Svenska tidningar?» »Nej, hvad då?» genmålde Grafström. »Jo», svarade Franzén, »det är en insändare der, som söker visa, att en ångbåt på Norrland skulle bära sig. Kan du tänka dig sådana galenskaper.» »Nå, det är väl icke så tokigt», återtog Grafström. »Nog går det, och man kan ju försöka sig på saken.» Derpå skildes de. När Grafström sedermera kom såsom lektor till Hernösand, begynte han der en agitation för att få bidrag till en ångbåt. Det lyckades. Men när allt var färdigt, blef han vid en bankett i Hernösand föremål för så när offentlig skandal af en person, som bland annat yttrade till honom: »Hvad tänker du på? Besinnar du, hvad ansvar du dragit öfver dig, då du genom din talegåfva lockat detta samhälles invånare in i ett företag, som måste blifva en ruin för alla?» Så räknade man på den tiden, då det gälde att få en enda ångbåt för förbindelse mellan Stockholm och det norra Sverige. När den ångbåten sedan kom i gång, gjorde den tre resor — summa tre på hela sommaren mellan Stockholm och Haparanda. Jag behöver ju icke påpeka, huru förhållandena snart förändrades till fördel för denne unge mans djerfhet i jernförelse med den visa försigtigheten hos hans svärfader. På samma sätt tror jag, att det äfven här skall gå.

Komitén har ock gjort sina beräkningar öfver den möjliga inkomsten af den föreslagna jernvägen. Om dessa beräkningar besanna sig, så är det ju icke illa. Om de åter icke göra det, så tror jag, att man, då det gäller en statsbana, icke bör lägga den hufvudsakliga vigten på den direkta nettobehållning, som kan uppstå af trafiken. Detta har också statsrådet i sitt anförande till statsrådsprotokollet påvisat. Jag skall anföras ett exempel. Jag känner en fabrikant, som för några år sedan anlade en försäljningsbod för sina fabrikat i den stad der han bodde. Jag frågade honom, hvarför han anlade denna bod, då han ju måste förlora på den. »Ja», svarade han, »det vet jag nog, att jag måste förlora på den hvarje år. Men för min affär i sin helhet är den nödvändig, och hvad jag direkt förlorar på boden, det vinner jag genom henne på indirekt vis dubbelt igen för min affär i dess helhet.» Så tror jag det äfven skall gå här. Den besparing af tid och penningar, af hästar och redskap, som en jernbana bereder folket, den utveckling af jordbruk och industri, i alla riktningar, som en jernväg möjliggör, och lika mycket, om ej ännu mer den andliga utveckling,

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)

som befordras genom en liffigare samfärdsel, äro fördelar, som för staten i sin helhet äro af mycket större betydelse än en eller annan procent nettobehållning å trafikinkomsterna. Riksdagen har under de förra åren anslagit betydliga summor till utgräfning af backar, till omläggning af gamla och anläggning af nya vägar. Om man nu räknar efter, hvad ränta staten får på dessa millioner, som den lagt ned på sådana ändamål, så är det ju ingen ränta alls. Staten har helt enkelt gifvit bort dem. Men äro då dessa medel för staten förspilda? Ingalunda. Ty de fördelar, som dessa vägförbättringar tillskyndat den befolkning, som kommit i åtnjutande af dem, hafva varit fördelar äfven för staten af så afsevärd betydelse, att han säkert kan anse penningarna för väl använda. Samma fördelar måste man också — och det i ännu högre grad — taga med i räkningen, när det är fråga om en jernväg. Jag tog mig friheten att under förra riksdagen visa, att, om man beräknade, att hvarje passagerare, som nu reser på statens jernvägar, inbesparade i slitning af kläder, i resekostnader och tidsvinst endast två kronor 50 öre, skulle man kunna med dessa besparingar fullt betala alla räntor på statens jernväglån och ändå hafva omkring en million kronor öfver. Herr vice Talmannen gjorde visserligen då detta mitt yttrande till föremål för skämt, — han är ju i allmänhet mycket lifvad för att skämta, fastän det icke alltid lyckas riktigt bra för honom — men hvar och en, som tänker något litet på saken, skall lätt finna, att det icke alls är något att skämta med, om svenska folket gör sådana besparingar som de nämnda. De äro af betydelse icke blott för hvar och en, som sparar, utan för staten i sin helhet.

Vidare frågas när man skall begynna att bygga denna bana. Derpå tror jag, att det enda rätta svaret är, att man skall börja nu, ty nu är den rätta tiden. Nu råder arbetsbrist för många människor, hvadan detta arbete vore för dessa många en ren välgerning. Nu äro materialerna för en banbyggnad samt arbetsprisen mycket billiga. Dessutom utgör platsen för ett stort jernvägsbyggnadsföretag alltid en utmärkt afsättningsort för landtmannaprodukter och industrialster af alla slag, och detta är just hvad som under nuvarande omständigheter behöfves.

Herr Casparsson har i en reservation, som finnes detta betänkande bifogad, sagt, att man borde se till, att rälér af svensk tillverkning företrädesvis komme att användas. Jag tror äfven att, om än Riksdagen icke beslutar en skrifvelse i detta syfte till Kongl. Maj:t, skall dock jernvägsbyggnadsstyrelsen till följd af den påtryckning den fått af Riksdagen denna gång äfvensom till följd af dess egen goda vilja ingalunda underlåta att göra allt sitt till för att skaffa materiel af svensk tillverkning och sålunda bereda en väl behöfelig lättnad för vår tryckta jernindustri. Sin goda vilja i detta afseende har styrelsen visat under den senare tiden på ett sätt, som jag här icke behöfver framhålla.

Hvad beträffar banans längd eller rättare: huru långt den nu skulle beslutas, hafva Kongl. Maj:t och komitén samt de norrländska landstingen förordat hennes beslutande ända till Öfver-

Luleå. Utskottet åter har ansett sig icke kunna tillstyrka beslut om banans utsträckning på en gång längre än till Vännäs. Jag får säga, att jag är liffigt intresserad af att banan kommer till riksgrensens och att jag därför önskar, att den nu beslutes ända fram till Luleå. Jag vill dock icke framställa något yrkande derom. Jag är förvissad, att, om Riksdagen nu stannar vid Vännäs, så hinner banan icke blifva fullbordad till Vännäs, innan Riksdagen beslutar att fortsätta henne vidare. Ty denna bana kan icke utveckla *hela* sin betydelse i något afseende, förr än den hunnit riksgrensens.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.*

(Forts.)

Stats-Utskottet fäster såsom vilkor vid sitt tillstyrkande till banans byggande nu, att den mark, som dertill behöfves, skall lemnas kostnadsfritt af kommuner eller landsting eller enskilda personer. Det är mycket märkvärdigt, att, sedan hela södra Sverige fått sitt stambanesystem *utan* sådant vilkor, så införer man det, då det gäller en bana i Norrland. Utskottet motiverar detta vilkor dermed, att denna bana icke kan beräknas komma att gifva så stor vinst som de södra banorna. Men detta kan ju icke bero på annat än derpå, att Norrland är fattigare än södra Sverige. Men om så är, så frågas: är det då rimligt att pålägga den fattigare delen af landet hårdare vilkor än den rikare för erhållande af en bana, som icke blott Norrland, utan hela Sverige behöfver? Utskottet tyckes äfven — att döma af ordalagen i dess betänkande — känna detta på sig, då det säger, att staten icke »rätteligen» bör behöfva vidkännas kostnaden för förvärfvande af någon för banan behöffig mark.

Den uppoffring, som förvärfvandet af den nödiga marken medför, kan vara antingen betydlig eller obetydlig. Är den obetydlig, hvarför skall då staten för en obetydlig summas skull frångå ett system, som den följt för hela det öfriga Sverige? Är den deremot betydlig, hvarför skall då staten kasta denna tunga på landsting och kommuner, hvilka redan äro ganska hårdt betungade med skatter af alla slag, då sådant aldrig förekommit vid banbyggnader i södra Sverige? Jag kan icke annat än känna det tråkigt, att Stats-Utskottet fäst ett sådant vilkor vid sitt tillstyrkande, men jag vill dock icke i det hänseendet göra något yrkande. Jag vill icke heller inlåta mig på frågan om bygnadssättet. Jag vill endast påpeka, att komitén har genom en tabell uti sitt betänkande visat, att för åtta banor, som under åren 1874—1880 byggdes på entreprenad och åtta banor, som byggdes genom järnvägsbyggnadsstyrelsens försorg, hafva prisen stält sig så, att medelkostnaden för dem, som byggdes genom styrelsens försorg, varit väl 21,000 kronor billigare för mil än för dem, som byggdes på entreprenad.

Alltså, Herr Talman, ehuru jag för min del är liffigt intresserad för att såväl Friherre von Essens reservation som den af Herr Widén afgifna må gå igenom, så vill jag icke göra något yrkande i detta syfte, utan stannar vid att yrka bifall till Utskottets betänkande.

Häruti instämde Herrar *von der Lancken, Lilienberg, Vretlind,*

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)

Hammarberg, Cöster, Thermanius, Willh. Carlson, Nydahl, Näsman, Wagenius och Nyqvist.

Herr Boström anförde: Herr vice Talman! Mine Herrar! Då vid 1881 års riksdag fråga var om utsträckning af det norrländska jernvägsnätet ofvan tvärbanan, yttrade Stats-Utskottet i då afgifvet betänkande, sedan det först anført att det redan i 1873 års statsrådsprotokoll blifvit antydt, det man icke borde gå längre upp än till Ångermanelfven, hvarigenom man skulle komma i beröring med Ljusnans, Ljungans, Indals- och Ångermanelfvens flodområden: »att det vill synas Utskottet att ett nu fattadt beslut om en kortare linies byggande under en tid af 6 eller 7 år och med en jämförelsevis mindre årlig byggnadskostnad skulle kraftigare bidraga att aflägsna utgifterna till ett fortsatt jernvägsbyggande än om allt dylikt arbete för statens räkning under nästa år med ens afstannade, detta så mycket mera som de hittills beslutade och snart färdiga norra jernvägslinierna ingalunda synas Utskottet innefatta en sådan afslutning af ett jernvägssystem som den, hvilken vunnas genom en linie med Ångermanlands elfven, Norrlands mäktigaste pulsåder, till gräns mot norr och förmedelst hvilken jernvägs linie, om densamma, såsom ifrågaställdt blifvit, i en framtid komme att dragas något närmare Ångermanelfvens utlopp till en punkt, som kunde äfven af större fartyg anlöpas, statens jernbanesystem i Norrland kan sägas erhålla, hvad det nu ej eger, en ändpunkt vid hafvet i en ort, der handel och näringar redan äro af mycken betydelse».

Således finna herrarne att Stats-Utskottets mening då var, att vid Ångermanelfven skulle jernvägsbyggandet åt norr hafva en ända. För min del var jag icke fullt öfvertygad, att så skulle komma att ske, och jag reserverade mig därför till protokollet mot detta Kammarens beslut. Under sådana förhållanden behagade herrarne finna det vara fullt konsekvent, om jag icke heller nu kan vara med om någon vidare utsträckning af den norra stambanan. Regeringen har föreslagit dess framdragande endast till Luleå, men för min del kan jag icke af motiveringen finna annat än att det varit följdriktigare, att man sagt rent ut, att man skulle fortsätta ända till riksgränsen, d. v. s. till Haparanda. Jag har svårt att förstå, hvarför man nu skulle stanna vid Luleå. Det är visserligen en omständighet som jag kan tänka mig möjligen hafva medverkat dertill, men jag vill knappast tro, att det är så. Det finnes ett företag, som heter Luleå—Ofoten-jernvägen, och hvilket företag ständigt förföljts af otur, ehuru det icke varit utan omvårdnad från regeringens sida. Den ifver, hvarmed man sökt bringa denna sak på fötterna, är endast jemförlig med den allmänna motvilja och det deciderade motstånd, hvarmed den mötts. Jag vet icke huru vida det nu framlagda förslaget att draga stambanan till Luleå har afsett att på något sätt öka utsigtorna för denna jernväg, men denna farhåga innebär dock för mig ett ytterligare skäl att motsätta mig hvad nu begäres. Ty jag har alltid ansett statens medverkan för detta företag vara olämplig, och jag har likaledes förut uttalat mig deremot.

Man säger, att, då statsverket lånar penningar för jernvägars byggande, sker det för ett produktivt ändamål, men jag föreställer mig, att detta beror icke derpå, att jernvägar byggas, utan derpå att dessa jernvägar lemna tillbörlig afkastning. Nu har Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet genom sina kalkyler öppet gifvit tillkänna, att han är tveksam, huru vida man af den föreslagna stambanan kan vänta större behållning än 1,6 procent på anläggningskostnaden, och då utgår han från det antagande, att jernvägen skall kunna byggas för 27 1/2 millioner, till hvilket belopp kostnaden skulle kunna nedbringas från hvad af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens undersökningsförrättare blifvit beräknadt eller 36 1/2 millioner. Denna minskade kostnad beror såsom herrarne finna hufvudsakligen af lägre prisberäkningar och minskade antal stationshus och vaktstugor. Jag vet väl, att i den norrländska jernvägskomitén suttit flere jernvägsbyggare, men det kan i alla fall vara tvifvelaktigt, om banan verkligen kan byggas till så mycket lägre pris än beräknadt blifvit, och huru vida det är lämpligt att i en så glest befolkad landsdel minska vaktstugornas antal. Mig synes snarare vara skäl att öka dem, då det i Norrland är svårt att få biträde, om hjälp behöfves. Det kan således inträffa att den beräknade räntan å byggnadskapitalet kan nedgå till intet.

Men man har sagt, att man icke borde fästa afseende vid den direkta vinsten utan vid den indirekta fördel, som en jernväg alltid medför i ökad rörelse och industriell verksamhet. Detta skäl synes mig i detta ögonblick hafva mycket litet värde, ty om vi se på förhållandet i de trakter, der vi nu hafva jernvägar, så måste vi erkänna, att trots denna indirekta fördel tillståndet är ytterst ogynnsamt och jag undrar om det icke vore skäl att hejda sig litet med dessa jernvägsbyggnader och först låta den industriella verksamheten så att säga växa in i de kommunikationsmedel, vi redan ega. Ser man på den af trafikstyrelsen i år utgifna redogörelsen för de ekonomiska resultaten af trafikrörelsen under femårsperioden 1881—1885, så finner man, att t. ex. bruttoinkomsten ständigt gått nedåt. Den utgjorde:

1881	kr. 8,983 per bankilometer,
1882	» 8,659 » »
sedan steg den 1883 till	» 8,905 » »
för att derefter nedgå 1884 till	» 8,612 » »
och 1885 till	» 8,464 » »

Ser man så på inbetalningens till Riksgälds- och Statskontoren förhållande till byggnadskapitalet, utgjorde det:

1881	3,74 procent.
1882	3,63 »
1883	3,40 »
1884	3,15 » och
1885	3,07 »

Således ju längre jernvägen utsträckts norrut, dess sämre har det ekonomiska resultatet varit. Men, säger man, detta betyder

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

icke något, ty nya bandelar hafva tillkommit och de behöfva upp-
arbetas. Ja, detta är sant, men å andra sidan hafva de gamla ban-
delarne bort blifva än mera upparbetade, så att de borde hafva
gifvit bättre resultat än förut, och förhållandet derigenom utjem-
nats. Ser man särskildt på de norrländska banorna, finner man,
att afkastningen blifvit mindre ju längre norrut man kommit.
Bandelen Bräcke—Ragunda har således gått med förlust, om det
än icke är så mycket att fästa sig vid;

men Storlien—Östersund har endast lemnat	0,79	procent,
Östersund—Torpshammar	1,06	»
Ånge—Bollnäs	0,98	»
Bollnäs—Storvik	1,78	»

och man bör ej glömma, att jernvägen söder om Bräcke har en be-
tydlig inkomst af den stora turistström, som går deröfver och af
den har jernvägen norr om Bräcke icke att påräkna någon del.

Bland de sifferuppgifter, på hvilka så väl Kongl. Maj:t som
Stats-Utskottet grundat sitt förslag, finnas åtskilliga, som torde
böra närmare granskas, om man icke vill blifva vilseledd. Det
såges, att i de norrländska provinserna har den uppodlade jorden
ökats i större proportion än i de södra provinserna. Men om man
tänker sig, att en egendom i Norrland om 100 tunnland åkerjord ny-
odlat ytterligare 100 tunnland, så hafva inegorna ökats med 100
procent. Om deremot en egendom i södra Sverige med 500 tunn-
lands åkerareal ökat densamma med likaledes 100 tunnland, så
blir detta endast 20 procents ökning; men icke förty är arealen
af den odlade jorden ökad lika mycket på båda ställena. Det låter
således bra att säga, att jordarealen i de nordliga provinserna
ökats i större proportion än i de sydliga, men det innebär visser-
ligen icke, att arealen der uppe ökats mera än der nere.

Utskottet öfvergår derefter till att tala om, huru mycket traf-
fik den föreslagna jernvägen kan beräknas erhålla, och uppgifver
till ledning dervid hvilken myckenhet skogbevuxen mark det finnes
i de trakter, som jernvägen skulle genomskära. Det är väl sant,
att mycket skog finnes i dessa trakter, men icke kunna träden
fraktas någon längre sträcka på jernvägen, utan är det en naturlig
sak, att de framdeles såsom hittills komma att föras elfvarne ut-
för till hafvet för att der förädlas. Och om vi uti trafikstyrelsens
berättelse för 1884 efterse, huru mycket skogseffekter de norrländ-
ska stationerna hafva afsändt, skola vi finna att det icke varit
någon nämnvärd myckenhet. Berättelsen omfattar tiden från
1881—1884 och utvisar, att under de respektive åren följande
myckenhet skogseffekter blifvit afsänd från nedannämnda statio-
ner, från hvilka afsändning af skogseffekter i nämnvärd omfatt-
ning förekommit, nemligen: från Bräcke 68, 113, 52 och 45 tusen
tons; från Trångviken 1, 2, 11, 14 tusen tons, från Hjerpen 3, 7,
9 tusen tons; från Mörsill 9, 8, 9 tusen tons; från Ockelbo 8, 14,
15, 8 tusen tons; från Horndal 7, 7, 9, 8 tusen tons; från Gällö
1, 1, 6 tusen tons; och från Nälden 1, 14, 4 tusen tons. Häraf
visar sig, hvad för öfrigt för hvar och en bör ligga i öppen dag,

att någon synnerlig trafik af trävaror för den nya jernvägen icke är att påräkna. Äfven om man förutsätter att jordbruket i väsentlig grad skulle ökas samt kreatursskötseln vinna stor utsträckning, så kan väl ändock icke någon tro, att mejeriprodukter skulle kunna tillföras i så stora kvantiteter, att frakten af sådana skulle i någon nämnvärd mån kunna föda denna jernväg. Detta tror jag erfarenheten redan hafva visat. Huru jag än ser saken, kan jag således icke finna, att denna jernväg har någon utsigt att kunna bära sig, utan befarar jag tvärt om, att den skall komma att blifva en kräfta på vårt jernvägsnät; och det är då i min tanke alldeles origtigt att säga, att de penningar, som skola upplånas för byggande af en dylik jernväg, äro upplånade för produktiva ändamål. Jag vill å andra sidan gerna vara med om att tillgodose Norrland, men jag tror att vi bedraga oss sjelfva, då vi anse för produktiva ändamål hvad som icke är det. Följden blir den, att vi måste genom skattemedel betäcka ränta och amortering på de penningar, som på företaget nedläggas. Om Riksdagen vill besluta att i mån att tillgång med landets egna medel fortsätta jernvägsbyggandet i Norrland, så skall jag icke sätta mig deremot, men att för sådant ändamål ytterligare upplåna medel och föröka vår statsskuld, derom är jag icke med. Jag yrkar därför afslag å Utskottets förevarande hemställan.

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

Med Herr Boström instämde Herrar *Petersson* i Hamra och *Sjöberg* i Bodaryd.

Herr Aug. Peterson yttrade: Jag har begärt ordet med anledning af den värde talarens på geflebänken yttrande, att sedan det öfriga Sverige numera fått sitt behof af stambanor tillfredsstäldt, så vore det obilligt att icke äfven Norrland skulle få sina anspråk tillgodosedda. Jag tillhör för min del en provins, der icke en enda statsbana finnes. Der finnas endast ett par enskilda banor, hvilka blifvit byggda genom tillskott från kommuner och enskilde, och endast en jernväg inom provinsen har af hufvudsakligen strategiska skäl erhållit bidrag af statsmedel med en million kronor, nemligen jernvägen Karlskrona—Emmaboda, hvilken jernväg är 10 mil lång. Jag har äfven af den ärade talaren fått höra, huru långt jernvägarne i Norrland enligt hans åsigt skola framdragas. Jag betviflar icke att han en gång skall få rätt i sin mening, men jag hoppas att tiden därför är temligen aflägsen. Det går i min tanke icke an att forcera jernvägsbyggandet så som hittills skett, emedan detta öfverstiger landets tillgångar. Jernvägsbyggnader i Norrland har jag städse motsatt mig, därför att jag icke trott att jernvägar der skulle kunna bära sig, utan att de skulle medföra allt för stort afbräck å nettobehållningen af de andra stambanedelarne i landet. Jag har därför alltid varit emot att rösta bifall för dessa långa jernbanor i de nordliga provinserna, men i trots af mitt motstånd hafva ändock millionerna rullat, och de stora anslagen hafva beviljats. Men detta har icke kunnat hindra mig att äfven rösta afslag å den jernväg, som nu är i fråga,

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)*

till den kraft och verkan det hafva kan. Jag anser nemligen detta förslag vara allt för vidtutseende för att böra vinna Riksdagens bifall. Det har visserligen af flere talare blifvit framhållet, att Norrland är en provins, som bör erhålla del af vårt jernbanesystem, och att man icke bör draga sig undan i detta afseende, då de andra provinserna förut fått stambanor dragna genom sina områden. Men eftersom man huru det förhåller sig i Norrland, finner man att i förhållande till befolkningens antal, har Norrland redan nära fyra gånger så mycket statsbanor som det öfriga Sverige. Man kan väl då icke rimligtvis tala om att Norrland i detta hänseende blifvit styfmoderligt behandladt. Den kostnad man beräknat för denna bana utgör 27 1/2 millioner, men jag tror dock att detta belopp icke skall komma att blifva tillräckligt i följd af de stora stigningar, banan kommer att få, och hvilka göra en starkare öfverbyggnad nödvändig. Detta är en uppgift, som jag erhållit af fackmän.

Betraktar man Norrlands ytvidd, så är den i jemförelse med öfriga provinser visserligen mycket stor, men största delen af densamma är dock icke odlingsbar. Dess befolkning uppgår till 654,000 af de 4,600,000, som Sverige nu eger, utgörande således blott 1/7 af det hela. Bevillningen för Norrland uppgick till cirka 485,000 af de 3,836,000 kronor, som 1884 utgjorde hela landets bevillning, således äfven i detta afseende 1/7 af det hela. Ligger man därför dessa beräkningar till grund, så skulle Norrland med afseende å stambanor icke rättvisligen kunna göra anspråk på mer än 1/7 af Sveriges alla stambanor. Men Norrland har likväl redan hittills fått 888 kilometer statsbanor, hvilket utgör mer än 1/3 af samtliga dylika banor, som uppgå till omkring 2,500 kilometer, eller i förhållande till befolkningen och dess välmåga cirka 2 1/2 gånger mer än de öfriga delarne af landet. Detta synes mig visa, att man varit frikostig mot Norrland, hvilket bevisas ännu mer, om man tager i betraktande de summor, som blifvit anslagna för Norrland till väganläggningar, vattenaftappningsföretag, myr-utdikningar m. m. Skulle Riksdagen nu bevilja detta anslag, så skulle Norrland komma att få en stambana på 1,424 kilometer, utgörande inemot hälften af hela stambanenätet, som då blefve 2,836 kilometer. Det vill med andra ord säga, att Norrland i förhållande till sin folkmängd och sin välmåga skulle få nära fyra gånger så mycket statsbanor som det öfriga landet. Allt detta skulle sålunda vara för att befrämja vinterförbindelsen för cirka 400,000 människor, hvilka under halva året hafva en ypperlig sjöförbindelse genom sin långa kust, sina förträffliga hamnar och sina stora segelbara floder och elfvar. Enligt min tanke skulle härigenom allt för stora fördelar tillskyndas Norrland på det öfriga landets bekostnad, synnerligast om man tager i betraktande, att Norrland, sedan dess enskilda banor blifvit inköpta af staten, icke bekostat en enda dylik bana, under det landets öfriga delar till slutet af år 1883 byggt enskilda banor till en längd af 4,085 kilometer, hvartill de erhållit statslån för hälften af kostnaderna. Jag missunnar icke Norrland de fördelar, man nu föreslår att be-

reda detsamma, utan tvärt om önskar jag, att landet må låta bygga dessa stambanor, om det har förmåga dertill samt kan tillgodose äfven andra provinser med lika stora fördelar, men detta torde det dock icke kunna göra. Derfor bör man se tiden an för att kunna bedöma, huru långt tillgångarna kunna sträcka sig. Kunna vi bygga dessa banor af egna medel utan att upptaga några lån därför, så har jag intet mot banans byggande, men i annat fall böra vi uppskjuta frågan.

Utskottet har gjort ett medlingsförslag, eller att blott den del af banan, som skulle sträcka sig till Vännäs, borde byggas, dock under det vilkor att landsting, kommuner eller enskilde personer antingen kostnadsfritt för staten afstå all för anläggningen erforderlig mark eller ock lemna staten ersättning för den kostnad, förvärfvandet af full dispositions- och eganderätt till sådan mark kan medföra.

Någon har sagt mig, att, för den händelse Första Kammaren mot förmodan skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag, som man kan taga för afgjort blir afslaget i denna Kammare, och gemensam votering sålunda komme att ega rum, så skulle det kunna inträffa, att Kongl. Maj:ts proposition blefve antagen och staten till följd deraf ginge förlustig den vinst af fri mark för banans byggande, som nu uppställes såsom vilkor. Detta kan väl vara riktigt. Men icke tror jag att det för endast denna saks skull kan vara skäl att bifalla Utskottets förslag, emedan jag föreställer mig, att den norrländska jorden icke kan vara så dyr att expropriera. Derfor, huru än beslutet i ena eller andra Kammaren må utfalla, instämmer jag med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag samt Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nils Olsson: För min del kommer jag att instämma med dem, som yrka afslag. Både jag och många med mig beklaga norrländingarne för att de hafva så långa afstånd till mellersta och södra Sverige, och därför skulle det väl vara billigt att med en eller annan million hjälpa dem att få kommunikationsmedel, som sätta dem i tillfälle att komma i lättare och snabbare beröring med det öfriga Sverige. Men då det nu gäller en så stor summa, som här är ifrågasatt, tillåter jag mig hemställa, huruvida Riksdagen under nuvarande förhållanden anser sig kunna gifva på hand för denna stora summa. Här är nemligen icke fråga om endast 27 1/2 millioner, utan kanske om 40 millioner, ty det är måhända icke meningen att jernvägen skall stanna vid Vännäs, såsom Utskottet tänkt sig eller vid Luleå, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, utan att den, såsom Herr Waldenström nyss sagt, skall komma att sträcka sig ända till riksgränsen, och under sådana förhållanden torde nog utgifterna därför komma att uppgå till 40 millioner.

Hvad åter angår de grunder, hvarpå så väl komitén som regeringen byggt sina beräkningar öfver inkomsterna, synas de mig vara i högsta grad sväfvande, för att icke säga rent af märkvärdiga. Man anför bland annat, att de norrländska produkterna

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrländ.
(Forts.)*

skulle gifva goda frakter, men dessa produkter bestå ju, såsom en hvar vet, uteslutande eller åtminstone till största delen af skogsprodukter, och ingen menniska kan väl tänka sig att få dylika produkter transporterade från Norrland med jernväg. Frakterna skulle genom ett dylikt transportsätt blifva så dyra, att om äfven t. ex. en bergbruksegare finge träkol till skänks i Norrland, så skulle det icke löna sig att frakta dem med jernväg till mellersta Sverige. Vidare säger man, att mellersta och södra Sverige skulle kunna förse Norrland med dess behof af spannmål. Men det vet ju hvar och en, att det är billigare att taga spannmål från Kalifornien och Australien direkt än att taga den från södra eller mellersta Sverige med jernväg.

Man har också sagt, att det skulle vara så viktigt för arbetarne att under nuvarande förhållanden få arbete. Men, mine herrar, jag ber dervid få erinra, att tillräckliga anslag för jernvägsbyggnader blifvit af Riksdagen beviljade för år 1886, 1887 och ett godt stycke på år 1888. Kunna förhållandena ställa sig annorlunda, så att en kommande Riksdag kan bevilja medel, må den göra det. Men vid betraktande af den nuvarande finansiella ställningen, tycker jag att litet hvar borde draga sig att gifva på hand en så ofantlig summa, på hvilken man efter all sannolikhet icke kan påräkna ränta på många år. Jag är därför nödsakad att anhålla om afslag.

Herr Danielson: Det ser verkligen ut, som om herrarne ville få slut på denna fråga under förmiddagen, och jag skall därför icke yttra många ord. Som herrarne finna, har jag haft betänkligheter mot så väl Utskottets som Kongl. Maj:ts förslag och jag tror att man bör vara mer än vanligt försiktig, när det föreligger att besluta i en så omfattande åtgärd som den, hvarom här är fråga. Man säger att vi böra tillmötesgå Norrland och dess berättigade anspråk, emedan det ganska väsentligt bidragit till jernvägsbyggnaderna i södra Sverige. Jag vill icke förneka detta, men jag tror dock icke att man bör fästa allt för stor vikt vid denna omständighet. Jag tror att om man ser på förhållandena i södra Sverige och jemför dem med förhållandena i detta Norrland, hvarom nu är fråga, så bör man få en annan uppfattning af saken. Då man byggt jernvägar i andra delar af landet, hafva de burit sig och i allmänhet lemnat ränta på det nedlagda kapitalet. Nu åter är man å färde att bygga en jernväg, som man icke ens kan tänka sig skola bära trafikknaderna, mycket mindre gifva ränta å de nedlagda penningarna. Då saken är sådan, har jag ansett det vara min pligt att inom Utskottet se på det allmännas bästa på samma gång som på Norrlands. Jag har därför trott, att Norrland skulle kunna få jernvägar på samma sätt som åtskilliga andra län fått sådana. Herrarne veta ju att det är flera län, som icke fått ett enda öre till stambanor — jag vill särskildt i det afseendet nämna Hallands, Kalmar och Blekinge län förutom många öfriga orter i södra och mellersta riket. Dessa tre län, om man endast tager dem i betraktande, hafva tillsammans 516,000

invånare enligt den statistik, som nu finnes tillgänglig, under det att de tre norrländska län, hvarom här är fråga, Vesternorrlands, Vesterbottens och Norrbottens län, endast hafva 382,000 invånare. Här är således en betydlig skilnad. Detta Norrland har dock redan erhållit närmare 70,000,000 kronor för jernvägsbyggnader, och således kan det väl icke sägas, att Norrland varit så helt och hållet styfmoderligt behandladt i detta hänseende. Med hvad jag här yttrat har jag icke påstått något nytt. Jag har blott upptagit en gammal tanke, som Utskottets ledamöter från denna Kammare alltid förfäktat, och jag vill härvid blott hänvisa till förhandlingarne, då norrländska stambanan var på tal år 1881, vid hvilket tillfälle denna Kammares samtliga ledamöter i Stats-Utskottet funno skäl att reservera sig mot denna stambanas fortsättande. Jag skall bedja att få uppläsa några ord af en nämnde reservanters skriftliga mening mot Utskottets beslut, Herr Carl Ifvarsson, hvilka ord återfinnas i hans då mot Stats-Utskottets hemställda afgifna reservation, der han bland annat säger: »Då jag således icke kan gilla utskottsmajoritetens åsigt i berörda delar och då jag alls icke vill lemna min röst för anslag till någon stambana, för hvilken ortbidrag icke lemnas» etc., och därför ville han icke vara med om den föreslagna stambanan. Detta är alldeles riktigt, och på sådant sätt har det tillgått i Halland. Hvarför skall då detta Norrland hafva särskildt privilegium i detta fall? Det bör icke göra anspråk på att de södra länen skola beskattas för en jernvägsbyggnad, som icke kan bära sig. Det har visserligen framhållits, att denna jernväg skulle vara från strategisk synpunkt vigtig. Men det veta herrarne, som voro med 1881, då det var fråga att fortsätta jernvägsbyggnaderna i Norrland, att många sade att Ångermanelfven var en lämplig punkt att stanna vid, och att vi sedan behöfde det öfriga Norrland till försvarsbälte mot en fiende, som kunde öfvergå Bottniska viken eller komme från Haparanda öfver Norrbotten.

Då hade de der ett område, på hvilket de finge anstränga sina krafter. Nu vilja herrarne draga jernvägen dit upp och göra den till ett kommunikationsmedel i fiendens hand för att komma hit. Att detta är ett strategiskt skäl, kan jag för min del icke inse. Jag tror icke heller att fienden underlåter att sätta sig i besittning af jernvägen.

Hvad det politiska skälet har för en vigt, derom vill jag icke döma, men jag tror att man i det fallet icke bör taga mera hänsyn till denna landsdel än till hvarje annan del af landet, som framställer anspråk på att få de behof, som förefinnas, afhjelpa. Om norrländingarne vilja bygga jernvägar på det sätt jag nu antydte och uppoffra något på sina banor och försöka göra dem mindre omfattande, skulle jag vilja gå dem rätt mycket till mötes i afseende å dessa anslag, men att nu upplåna medel, hvarigenom vi underkasta oss en beskattning i framtiden, det vill jag icke vara med om.

Jag ber vidare att få tillägga, att jag af en sakkunnig person, som i många år varit anställd vid jernvägstrafiken och således bör

*Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.*
(Forts.)

Angående
anslag till en
stambana
genom öfre
Norrland.
(Forts.)

hafva reda på saken, fått höra att den här föreslagna lutningen, 1 på 60, som komitén föreslagit, icke lär vara praktiskt utförbar. Det torde nemligen vara tvifvel underkastadt, huru vida man, med en sådan stigning, kan trafikera banan. Skall detta gå för sig, måste lokomotiv, vagnar och dylikt vara af en särdeles stark konstruktion, som naturligtvis är förenadt med kostnader, hvilka man nu icke kan beräkna, men som efter all sannolikhet uppgå till flere millioner. Det kan vidare inträffa, att, om byggnadsstyrelsen får jernvägen färdig, den starka lutningen gör den omöjlig att trafikera, och då uppstår en hel del olägenheter, som behöfva ändras och rättas, och då får trafikstyrelsen fylla hvad byggnadsstyrelsen icke mägtat åstadkomma, hvilket naturligtvis medför ansenliga kostnader.

Man har anspelat på möjligheten att till den nu ifrågasatta bansträckningen byggnadsmaterielet toges inom landet, men jag hyser i detta afseende ej någon allt för stor tillit till byggnadsstyrelsens benägenhet. Vi hafva i friskt minne det stora skeninköp, som kostade landet en million kronor onödigtvis, och jag hemställer huruvida icke något sådant ännu en gång kan ske. Man har vidare sagt mig, att vid byggandet af tvärbanan till Norge hade jernvägstrafikstyrelsen många lokomotiv, som väl icke kunde sättas in i de vanliga person- och godstågen, men som dock voro af den beskaffenhet, att de mycket väl kunde uppfylla det behof, som förefans för grustågens framdrifvande, men tro herrarne att byggnadsstyrelsen satte sig i förbindelse med trafikstyrelsen. Nej, den köpte från England de lokomotiv, som behöfdes, särskildt för grustågen. Det är rent af en olycka att hafva denna byggnadsstyrelse. Jernvägstrafikstyrelsen kunde hafva båda dessa saker i sin hand, och då blefve det helt säkert billigare för staten.

Jag skall icke upptaga herrarnes tid. Jag har här en lång lista för att visa det omöjliga i att denna bana kan täfla med sjöfarten. Om diskussionen fortsättes i qväll, vågar jag kanske meddela deri förekommande siffror, på det herrarne må finna huru omöjligt det är att få en trafik, som kan betäcka kostnaderna för banan i fråga. Vid denna jernväg skall det vara två mil emellan stationerna. Icke lär det väl kunna blifva någon persontrafik, då det är två mil emellan stationerna. Endast detta förhållande är tillräckligt för att visa att jernvägen icke kan i sådant afseende bära sig.

Men, som sagdt är, jag skall icke upptaga Kammararens tid. Om diskussionen åter upptages i qväll, kan det vara möjligt att jag yttrar några ord till, men jag har redan nu velat säga detta för att motivera mitt afslag på så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag, hvilket yrkande jag ber att få framställa.

I detta anförande instämde Herrar *Mallmin* och *Janson* i Carlshed.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ännu många talare anmält sig för yttrandes afgifvande i den föreliggande frågan,

uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelse:

i Andra Kammarens Protokoll N:o 32.

Sid. 6 rad. 22—24 nedifrån *står*: Svårigheterna uppstå först här. Man kommer vid tillämpningen af denna grundsats till bevisningen rörande faderskapet.

läs: Svårigheterna uppstå först när man vid tillämpningen af denna grundsats kommer till bevisningen rörande faderskapet.

Sid. 19 rad. 2 nodifrån *står*: andra garantier.

läs: enda garantien.
